

קדושת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז ♦ דרישת ציון על טהרת הקודש
ג'יון כ"ד, אלול ה'תשע"ז ♦ מופץ ב-20,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

התורה, ובעזרתו יתברך שמו, נקיים גם מצווה זו, שלא ישלוט, ח"ו, שלטון נכרי בא"י, ואדמתנו לא תהיה נחלת זרים.

הרמב"ן בספר המצוות מצוה ד' שהוסף

לפי דעתו כותב - "שנצטינו לרשת הארץ, אשר נתן ה'

יתעלה לאבותינו... ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות, או לשממה, והוא אמרו להם - 'הורשתם את הארץ וישבתם בה, כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה'... א"כ היא מצוות עשה לדורות, מתחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן גלות".
הרי, שלדעתו החזקת השטחים המשוחררים בא"י, היא מצוות עשה מן התורה.

שאלת החזקת השטחים המשוחררים, היא לא שאלה מדינית וכלכלית גרידא, היא בעיקרה שאלה הלכתית, כי הלא המדובר הוא בשטחי א"י, שיש בהם קדושת הארץ, ומצוות ואיסורים התלויים בארץ נוהגות בהן.

...עלינו ללמוד את הבעיה מבחינה הלכתית, ודומני שאם מנקודת מבט ההלכה נחזיק בשטחים, ונדע שישנו איסור תורה להחזיר אפילו שעל אחד מאדמת א"י לשלטון נכרי - הרי בודאי שהקב"ה יסייע בידינו, שלא נצטרך להחזיר אפילו שעל אחד מאדמת הקודש, כי רצונו של השי"ת הוא, שעם ישראל יקיים את מצוות

המשך בעמוד 2

משפטי ציון הרב אברהם הימן	מאמר העורך הרב יהודה אפשטיין	דעת תורה מאת הג"ר בצלאל זולטי זצ"ל
דעת ציון הרב יהודה אפשטיין	שאילת ציון הרב דוד שניידר	מסילת ציון הרב אליהו ברים
חזון ציון הרב רפאל ספייער	והיו לאחדים בידך הרב מנשה בן-יוסף	ימי ציון הרב יעקב גליים
בטרם יפציע השחר א. קאלוש	ספר קול התור הרב חיים פרידמן	ולאום מלאום יאמץ הרב נפתלי סופר

מוקדש לזכר נשמת לאה מרים בת ר' ישראל ♦ ולרפו"ש עבור משה יהושע בן יונינה בתשה"י

מאמר העורך הרב יהודה אפשטיין

כל מושג אחר, והנה זכינו החודש, שהמאמרים המובאים בעלון סובבים הרבה על הציר הזה. הרב נפתלי סופר מבאר

בדבריו היטב את כל מושג ה'הלאומיות, מה ממנו נכון ביחס לעם ה' ומה אינו, ומעמיד אותנו על צורתנו התקנית כעם הדבוק באלהיו ובתורתו. אף הרב מנשה בן-יוסף, בהמשך באורו לסוגיית עץ יוסף ועץ יהודה ולכל אותה נבואה עצומה של יחזקאל אודות איחוד העצים - מבאר תוך כך בטוב טעם כיצד מתנהל עם של עובדי ה', עם המסור לבוראו בצורה של אומה.

בכלל ההגדרה של אומה נכלל גם הנושא של רוח האומה, הרוח המלכדת אותנו למטרות ברורות ביחס למציאות הארצית. אומה אשר רוח בה אינה יכולה לסבול, למשל, שלטון זר, המדכא את האומה ומנסה להשליט עליה ערכים זרים לה. אותה רוח של נאמנות לאומה והתנגדות לתרבות הזרה ולכל מה שהיא מייצגת מקבלת ביטוי בסיפור בהמשכים, אשר מתחיל להתפרסם החודש ב"קדושת ציון" מאת הסופרת א. קאלוש. בכך אנו נענים להפצרות רבות במהלך השנתיים האחרונות להביא סיפור שירתך גם את 'בית יעקב' - אלו הנשים, כמו גם את בני הנעורים ואת כל מי שרוח נעורים חיובית זורמת בעורקיו. הסיפור סובב אודות תקופת מרד בריכוסבא, הידוע בציבור כבר-כוכבא, ומעניק לנו הצצה אל תוך עולמם המופלא של אותם יהודים, אשר חיו כאן ומסרו נפשם למען הארץ, המקדש וקיום האומה ודבקוּתה בה'.

שאר המדורים ממשיכים להופיע כהרגלם, כאשר גם בהם יצליחו בעלי העין החדה להבחין באותו יסוד של היותנו אומה שזור ביניהם.

אנו תקוה, כי שופר זה ימשיך לשמש נאמנה את קהל הקוראים, ושנזכה הן לחדש והן לחדד את הדברים הידועים.

שלכם, העורך.

לפני שנתיים בדיוק יצאנו לדרך עם העלון הראשון של אגודת "קדושת ציון", עלון צנוע בן ארבעה עמודים, ללא תקציב וללא כל נסיון

בהפצה ובאינספור פרטים טכניים הנצרכים להצלחתו של עלון. אולם עשינו זאת, וראינו סייעתא דשמיא מופלאה לאורך כל הזמן, וכיום ניתן לומר, כי זכינו, שהרעיונות המובאים בעלונו עומדים במרכז השיח של אברכים בני תורה, כאשר לא ניתן להתעלם מהמאמרים הנוגעים בנושאים הכל-כך קריטיים שעל הפרק. זמן זה, של חודש אלול, בו הכל מתכוננים לקראת ימי הדין והמשפט, כמו גם לחג האסיף, המסיים למעשה את מערך השנה התורנית, הם ימים בהם מתבוננים לאחור על מה שהושג, מתוך רצון לנוע קדימה ולהשיג יותר. זוהי הזדמנות לחדד שוב את אמיתות היסוד, אשר עלולות להשחק במהלך השנה. וכפי שכל אחד עושה את חשבון נפשו ומשתדל לשוב אל בוראו ולעבדו בלבב שלם במיוחד בימים אלו, כן ננסה אף אנו לחזור וללבן את היסודות, אשר בגללם הוקם העלון, ואשר אותם אנו משתדלים להנחיל לציבור.

הבשורה המרכזית, עליה הושתת העלון ועליו נוסדה האגודה, הוא היותנו עם ולא קובץ יחידים. הדברים נאמרו כאן במאמר העורך בגליון הראשון ממש, והם הולכים ומתלבנים עם הזמן. קשה לשער עד כמה הבנה זו היא קריטית לידיעת התורה כצורתה, ועד כמה הגלות הרחיקה אותנו מידיעה בסיסית זו. לא רק הגלות לכשעצמה, אלא כל צורת החיים של הגלות הייתה בעוכרנו עד כדי כך, שאפשר לשמוע יהודים בלבוש חרדי אומרים כי "אין צורך בשלטון יהודי", כי "אפשר להיות יהודי טוב גם באמריקה", כי "להתפלל בכותל אפשר גם עם דרכון תחת דגל פלשתיני" ועוד להג הרבה המוכיח, כי אותו יסוד, לפיו אנחנו אומה - אומה עם כל הסממנים של אומה - הלך ונשכח עם השנים.

עלי כן ראינו לנכון לחדד ולברר מושג זה לפני

משפטי ציון

הרב אברהם הימן

[פרק ב]

- הרעיוני והמעשי.
במישור המעשי מקשה
הר"ן (בדרשות, דרוש י"א),
שלכאורה דיני המשפט
של התורה אינם יעילים
דיים, מפני שלהרשיע
אדם אנו נדרשים לוודאות

מוחלטת והתראה בשעת מעשה (ספסדרין מ:),
דבר שמפחית מאד את יעילות ההרתעה. נמצא,
א"כ, כי קיימת סתירה בין הרעיון לבין המציאות.
על-מנת לגשר על הפער הזה, הסמיכה התורה
את מוסד המלוכה באופן, שלמלך ישנה סמכות
נרחבת לדון ולתקן תקנות, ולעיתים אף להעניש
מעבר לחוקי התורה כפי הצורך, וז"ל הרמב"ם
(הל' מלכים פ"ג ה"ו) - "כל ההורגין נפשות שלא בראיה
ברורה או בלא התראה אפילו בעד אחד, או שונא
שהרג בשגגה - יש למלך רשות להרוג אותם
ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה. והורג
רבים ביום אחד ומניחן תלויים ימים רבים להטיל
אימה ולשבר יד רשעי העולם".

בגמ' סנהדרין כ: נחלקו ר"י ור"ן האם פרשת
שום תשים עליך מלך היא מצוות עשה או

במאמר הקודם הבאנו
בהרחבה מדברי הרמב"ם
בצורך המהותי של כל
חברה במערכת חוקים
מסודרת, באשר שהגם
שעיקר עבודת האדם היא
להשלים את נפשו בידעת ה',
שזו עבודה פרטית של כל אחד ואחד והיא
קודמת במעלה, מ"מ קודמת לה בזמן היא יצירת
חברה מתוקנת בהליכותיה, שזו עבודה כללית,

הצורך הקריטי בתקון החברה הוא משום
הסתירה העמוקה בטבע האדם, שמחד הוא יצור
מדיני בטבעו, תלוי בחברה וזקוק לה לשם קיומו,
להבדיל מבע"ח, ומאידך המין האנושי הוא בעל
גיוון גדול ופיצול קיצוני "עד שתמצא אכזריות
אחד מגעת עד כדי לשחוט צעיר בניו מרוב
הכעס, ואחר יחמול על הרגת פשפש תוך נפשו
לכך" (מ"ג הל' ב' פרק מ). פיצול זה עומד כנגד הצורך
הפוליטי הבסיסי של האדם והוא מאיים לפרק את
החברה בכל רגע. כדי להתגבר ע"ז ציווה לנו ה'
מערכת חוקים מסודרת שפועלת בשני מישורים

המשך דעת תורה

הנכרי היה שטח יותר גדול משל הישראלי, אם יש
בוה איסור משום לא תחנם'.

וזה אשר השיב בכתי"ק - "איני מוצא היתר
למכירת המגרש, לא לא"י ולא לישראל חשוד
למכור לא"י, לא בכסף ולא בחליפין". ובע"פ
הוסיף לי, שאין מחליפין מצוות על עבירות. ואף
שמצוה לגאול קרקע בא"י מנכרי, אבל לא ע"י
עבירה, שנותנים לא קרקע אחרת בא"י.

...תבנא לדינא מכל האמור, יש איסור תורה
להחזיר כל שעל מאדמת א"י לנכרים.
החזרת השלטון לנכרים בשטחי א"י, אסור משום
לא תחנם'.

(מאוך דבריו המוצאים צוקן "תורה שבעל"
פה - הרלוואט צנינוס הארצי האחד-עשר
לתורה שבעל-פה" צעריכת יחזק רפאל,
ירושלים תשכ"ט, עמודים מ"ג - ג"ד)

ואפילו לדעת הרמב"ם שאינו מונה כיבוש
וירושת הארץ למצות עשה (וע"י צמנילה
אסתר צסק"מ ס"ט, מ"ט דעת הרמב"ם) - היינו שבזה"ז אין
מצוות כיבוש וירושת הארץ, אבל לאחר שהארץ
כבושה תחת ידינו, יש איסור תורה להחזיר
אפילו שעל אחד מאדמת א"י לנכרים, כמו שכתב
הרמב"ם בהל' ע"ז פ"י ה"ג - "אין מוכרין להם
בתים ושדות בא"י... ומשכירין להם בתים
בא"י... ומותר למכור להם בתים ושדות בחו"ל,
מפני שאינה ארצנו". ובה"ד שם - "ומפני מה אין
מוכרין להן? שנאמר - ולא תחנם', לא תתן להם
חנייה בקרקע, שאם לא יהיה להם קרקע -
ישיבתן ישיבת ארעי היא".

והנה, מלפני יותר מעשרים שנה, בשנת תש"ה,
שאלתי הלכה למעשה ממרן הגאון
החזו"א, זיע"א - ישראל שרצה להחליף קרקע
שלו בקרקע של נכרי ע"י חליפין, וקרקע של

- הסמכות הפוליטית והמדינתית, שאותה מייצג המלך, ומתפקידו לדאוג לניהול תקין של הכלכלה, החוץ והביטחון של המדינה, והסמכות הרוחנית, שהיא הנותנת למלך את הכלים והגבולות, שעל־פיהם הוא פועל. באומות העולם עפ"י רוב קיים מתח מובנה בין שתי הרשויות הללו, כשכל אחת שואפת ככל יכולתה להרחיב את תחום סמכותה, ולעיתים הדבר יוצר התנגשות של ממש. גם בעמ"י בזמן שהשלטון לא התנהג ע"פ התורה, קבעו חכמים שמלכי ישראל אין דנים אותם, מפני שנוצרה מזה תקלה כדאי בסנהדרין יט. במעשה דינאי המלך, עיי"ש. והרמב"ם בפיה"מ פ"ב מ"ב כתב - "המלך לא דן ולא דנין אותו... זה במלכי ישראל בלבד, לפי שהיו עבריינין במלכותם לא היו משבחין השפלות ולא היו נכנעין לדברי תורה". ובהל' עדות פ"א ה"ט כתב - "מלכי ישראל לא מעידין ואין מעידין עליהן שהן בחזקת אלמים בעלי זרע ואינן נכנעין תחת עול הדיינין".

אמנם במצב מתוקן שבו המלכות מתנהלת עפ"י התורה, שתי הרשויות - הסנהדרין, שהיא סמכות התורה, והמלך, שהוא הסמכות המדינית והפוליטית - אינן צרות זו לזו, אלא אדרבה - פועלות הן יחדיו ומשלימות זו את זו, כדאי' בגמ' סנהדרין טז. גבי דוד המע"ה - "כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו. אמרו לו אדונינו המלך, עמך ישראל צריכין לפרנסה... אמר להם לכו פשטו ידיכם בגדוד. מיד יועצין באחיתופל, ונמלכין בסנהדרין, ושואלין באורים ותומים. אמר ר"י מאי קרא...". - הרי לנו מנהל תקין ע"פ התורה, המלך מתווה את המדיניות, ואח"כ מקבלים את אישור הסנהדרין שהיא סמכות התורה [וככלל, לדעת חלק מהראשונים המלך היה יושב בראשות הסנהדרין על הרוב - עיי' תוס' סנהדרין יט. ד"ה אבל, שרק בדיני נפשות אינו יושב בראש, משום שנא' "לא תענה על ריב" - לא תענה על רב, וע"ע בפיה"מ להר"מ הנ"ל ובר"מ הל' סנהדרין פ"ב ה"ד ואכמ"ל], ומאיך גם מצינו למלכי ישראל הצדיקים שתקנו הרבה תקנות ועשו גדר וסייג בעיקרי הדת, מלבד מה שתקנו לצרכי החברה ותקנת המדינה - יהושע נצטווה למול את ישראל (יהושע כ' ז) ועיי' תמורה טז. - "מיד

רשות. הרמב"ם, הר"ן והרמב"ן פסקו כר"י שהיא מצווה, ואילו האבן עזרא והאברבנאל נקטו כר"נ שהיא רשות. אמנם למעשה אין נפק"מ בזה לדינא לזמננו, באשר נראה שאין באפשרותנו כעת להמליך מלך כמ"ש בספר הלכות מדינה (להגרא"י ולדפנה ז"ל, בטל הסו"ת פ"ן אליעזר) ח"א שער ג' פ"א, וחיליה מדברי הרמב"ם פיה"מ סנהדרין פ' חלק ביסוד השנים עשר, שכתב שבכלל היסוד של אמונה בביאת המשיח היא "שאיך מלך לישראל אלא מבית דוד ומזרע שלמה בלבד, וכל החולק על המשפחה הזאת כפר בה' ית' ובדברי נביאיו". ועוד הוסיף, שגם בשעה שממנים מלך משאר שבטי ישראל, תלוי הדבר בשני תנאים - א. שיהיה בציווי ה' ע"פ נביאיו, עיי' בר"מ הל' מלכים פ"א ה"ח וברדב"ז שם. ב. שאין מלוכה למלכי ישראל שלא מזרע דוד על ירושלים, שם ה"י. אבל מ"מ נוכל להבין מזה אופי הנהגת המדינה הרצויה ע"פ דת תורה".

בעבר היו מקובלים בעולם שני סוגי מלכויות - א. מלוכה מוחלטת (מונרכיה אבסולוטית), שבה המלך הוא כלי־יכול, והוא קובע את החוקים ודיני המשפט כפופים לו. ב. מלוכה חוקתית (מונרכיה קונסטיטוציונית), שבה המלך הוא השליט הבלעדי, אבל הוא כפוף למערכת חוקים שהוא מתנהל על־פיה, ואינו יכול לעשות ככל העולה על רוחו. ברור הדבר, שצורת השלטון ע"פ התורה במדינה יהודית היא מלכות חוקתית הכפופה באופן מוחלט לתורה כדכתיב (דברים י"ז י"ח) "והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת וכו' והיתה עמו כל ימי חייו וכו' לבלתי סור מן המצווה ימין ושמאל", ובמשנה סנהדרין פ"ב - "זכותב לו ס"ת לשמו. יוצא למלחמה - מוציאה עמו, נכנס הוא - מכניסה עמו, יושב בדין - היא עמו, מיסב - היא כנגדו", ועיי' עוד יהושע ב', ט"ז - "ויענו את יהושע לאמור... ככל אשר שמענו אל משה כן נשמע אליך רק יהיה ה' אלהיך עמך כאשר היה עם משה".

במדינות שהמלכות בהן היא מוגבלת, מוסדות השלטון מורכבות בד"כ משתי סמכויות

ולהורות לעם דרכי ה' הישרים כמש"כ ברמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ב - "ולמה לא זכה לוי בנחלת א"י ובביזתה עם אחיו, מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנא' יורו משפטיו ליעקב ותורותיו לישראל", ועיי' ברמב"ן (בבאש"ת מ"ט י"ג) גבי עוון בית חשמונאי, וז"ל - "ואפשר ג"כ שהיה עליהם חטא במלכותם מפני שהיו כהנים ונצטוו תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח... ולא היה להם למלוך רק לעבוד את עבודת ה'... ולפיכך אעפ"י שישראל מקימים עליהם מלך משאר שבטים כפי צורך השעה, אין מושחין אותם, שלא יהיה עליהם הוד מלכות, אלא כמו שופטים ושוטרים יהיו". ועיי' ברמב"ם הלכות סנהדרין פ"ב ה"ב - "ומצוה להיות בסנהדרי גדולה כהנים ולויים, שנאמר ובאתה אל הכהנים הלויים", ושם ה"ד - "אבל מושיבין כהן גדול אם היה ראוי בחכמה".

הרי מתבאר מדברי רז"ל, סדר ההנהגה הרצוי לעם ה' הוא ע"י שלשת המוסדות הנ"ל - המלוכה, הסנהדרין והכהונה, שיחדיו נעשים חטיבה אחת ואינן צרות זו לזו, אלא אדרבה - מטרתם היא אחת, לקדש שם ה' בעולם.

תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות" (עיי' ברמב"ם פ"ח מהל' מלכים ה"ג, שהופיע נתמנה למך ע"י משה). דוד המלך תקן ברכת 'על ישראל עמך ועל ירושלים עירך' בברכת המזון (ברכות מה). שלמה המלך - "ויותר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם... דרש רבא דאגמריה בסימני טעמים ואסברה במאי דמאי לה" ותיקן עירובין ונט"י ועוד (עירובין כ"א וצ"ט י"ט). יהושפט - מלבד מה שעשה חיל בכל ענייני הכלכלה, הצבא והבטחון, גם חיזק את תורת ה' בקרב העם ע"י ששלח את שריו ואת הלויים לסובב בערי יהודה וללמד את העם דעת - עיי' באריכות בדה"ב י"ז. גבי חזקיהו המלך עיי' סנהדרין צד, שביקש הקב"ה לעשותו משיח, וגבי יאשיהו עיי' מלכים ב' כ"ג כ"ה.

הצלע השלישית של השלטון בעמ"י הם הכהנים והלויים, שהופקדו לעבוד את עבודת ה' ולשמור על בית ה'. התפקיד המיוחד של הכהנים הוא מצד מעלתם של ישראל שנושאים בגאון את דבר ה' בעולם. משום כך נחוץ כאויר לנשימה שיהיו אנשים מובדלים ומופרשים מענייני העולם ומקודשים ע"י שיפרקו מעל צווארם עול חשבונות רבים אשר בקשו בני האדם, כדי שיהיו פנויים לעבוד את ה' ולשרתו

Dear Jews! This unique pamphlet is being distributed all over the Charedi cities and neighborhoods in Israel. We have no governmental aid, as is obvious, and we depend solely on members of the public whom understand the importance of spreading our ideas. Due to the fact that many people all over the country and the Jewish world are waiting to read our message each month, and due to the fact that some noisy haters of us would do anything to prevent us from spreading our ideas, it is of utmost importance that our supporters all over the land help distributing the pamphlet in a professional manner and as much as possible. Car owners are specially called upon to help us with distributing. A professional distributor can work for us in Lakewood, New Jersey, but the costs are already very high. We also want to start distributing a pamphlet in English. We would be very grateful for any contribution and, as said above, for any help in distributing. You can be in touch with us in order to contribute, to take part in distributing or for any questions you may have. Just leave a message at 052-7195368 or better still, send an e-mail to yyy7@neto.bezeqint.net

מסילת ציון

הרב אליהו ברים

[פרק א']

שישתוקק האדם אל חידוש עבודת המקדש, כולל העליה לרגלים וכל דיני טומאה וטהרה אשר אינם מהווים הקלה על החיים, בלשון המעטה,

אם אינו במצב של תשוקה לקרבת אלהים, "ומצוותיך תרדוף נפשי", מתוך ההבנה ש"את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם". וע"מ להגיע לאפשרות לחיות כך את החיים - שזמה עלינו לשום את דרכינו איש איש בעצמו, ואף שבקשת בניין ביהמ"ק צריכה לבוא כבקשה של ציבור - אם אין יחידים אין ציבור. וכבר אמרו חז"ל, שאפילו כנישתא חדא ששבים בתשובה יכולים להביא את הגאולה השלימה, וכן אמרו, שאפילו יחיד שעשה תשובה - מוחלין לכל העולם כולו (יומא פו:).

ע"כ אזרתי חלצי, להשתדל להביא לפני החכמים אי אילו נקודות אשר יכולות להיות לעזר לעבודת ה', ואף שאיני הגון וראוי לכך, אולי ה' איתי ובזכות הציבור נעמוד על דבר אמת, לברר וללבן עד עת קץ. וכאן הנני להודיע, שהמדור בעיקרו מן הסתם יעסוק בהתחלות ויסודות בעבודת הקודש, ע"כ בעיקרו נועד לבני הנעורים הנאהבים והנעימים, ו"אפשר שלא ימצא הקורא חידושים...". כדברי המס"י, ואעפ"כ אענה אף אני חלקי, שאדרוש ואקבל שכו, ויהיו הדברים לתועלת למי שיהיו.

וכן אבקש ממעלת הקוראים, כל מי שיש בידו הערות, תגובות, שאלות על הנאמר או שאלות שירצה להעלות לעסוק בהן, או אף דברי חיזוק ועידוד, שלא ימנע טוב מבעליו להיות לאל ידו לעשות, וישלח אל המערכת, ומתוך כך יוכלו המאמרים להיות לתועלת ולחיזוק. ואם תהיינה שאלות שאינן מתאימות למדור זה - לא ישובו ריקם, אלא ינתנו להם תשובות בעז"ה במדור אשר עוסק בכך. "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי". "ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד, כי למשפטך יחלתי".

"שלום בן ציון!"

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלֹו סלֹו המסלֹה סקלֹו מאבן הרימו נס עלֹ העמים".

(ישעיהו 30 י')

"שבעה שמות יש לו ליצה"ר...

ישעיהו קראו מכשול, שנאמר: (מ יז) וזמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי, יחזקאל קראו אבן... (סוכה נג:).

הנה עברה שנה, ושוב עומדים אנו לקראת חודש אלו. זכינו בעז"ה במשך השנה החולפת לכתוב ולהציע לפני הקוראים החשובים מאמרים במגוון נושאים הנוגעים באופן כזה או אחר אל עבודתנו את בוראנו ית' ובמבטנו אל המשימות העומדות לפנינו במציאות דורנו זה, אשר מחד אור חדש מאיר עלינו, ומאידך האמת נעדרת וסור מרע משתולל. עד כה היו המאמרים כתובים כעקרונות, אשר השתדלנו שאכן יגעו בלב הקוראים ויהיו ברורים ומעשיים בפועל, אך עדיין נשאר בגדר עקרונות השקפתיים מחשבתיים. עתה אחר שחלפה שנה, עלה לפנינו הצורך בביור דברים יותר ממוקד מבחינה מעשית, ע"מ שאכן נוכל ליישם את העקרונות בפועל ולהתמודד עם קשיים והתמודדויות העומדות בפני כל יהודי אשר חפץ לעמוד לפני ה' ולשרתו. המאמרים יכתבו מעתה כדרך דושיח בין בחור החפץ לעבוד את ה' כרצון ה', לבין אברך אשר עסק בעצמו בנושאים אלו. המאמרים אמורים לבוא כמבנה רציף על בסיס ספר "מסילת ישרים" אשר כבר נקרא שמו כספר אשר נותן את כל כללי עבודת ה' האישית, בין בעקרונותיה ובין בכלים ליישמה.

ועתה ישאל השואל, מה בין מסילת ישרים לדרישת ציון? מה המקום למדור שאינו עוסק בענייני ציון והגאולה? תשובתו בצדו. כאותה ששנינו "לא מן המקדש אתה מתיירא אלא ממי שציווה על המקדש" (יבמות ו:). אף הכא לא את המקדש אתה דורש אלא את מי שציווה עליו. ומינה - קשה שידרוש אדם את ציון אם אינו דבק במגמה של מי שרוצה לשכון בתוכנו. קשה

"שלום הרב."

"נו, איך התחיל הזמן?"

"בסדר, ב"ה."

"ואתה מרוצה?"

"כן, די. אבל משהו מפריע לי."

"היה נראה כך. אולי אתה רוצה לשתף אותי?"

"כן, בשביל זה חיכיתי לרב"

"תקרא לי בבקשה אליהו, בלי הרב. כל עוד

אין לי תפקיד רשמי, אתה יכול לוותר על זה...

מה רצית לשאול?"

"הנה עוד שנה עברה וחזרנו שוב לזמן אלול,

ואני באמת רוצה להתקדם. שמעתי בשלושת

השבועות דברים נשגבים בעניין ביהמ"ק ושכינת

הקב"ה בתוכנו, ומאז אני מסתובב עם השאלה

המנקרת בי בימים ובנחלים ובכל הנקיקים שבהם

עברתי. יפה, היה היה בית מקדש, והוא חרב, ורק

אם נעשה תשובה וכו' תבוא הגאולה השלימה.

נכון, כבר למדתי שהגאולה כבר מתקדמת גם בלי

תשובה "למען שמו באהבה", "ולא זכו בעתה".

אבל אני מבין שיש גם לנו מה לפעול, ולי כבן

ישיבה, בעיקר בהתעוררות הלב וההשתוקקות

למלכות ה' וכו'. אלא מה, כשאני מנסה להרגיש

את התשוקה - אני לא ממש מוצא... את האמת,

אני אפילו מיוחד מביאת המשיח. מה, זה כמו

שתגיד לי לעבור דירה לארץ לא מוכרת... דבר

שני, אני באמת רוצה להתקדם בעבודת ה', אבל

אני לא ממש יודע איך!"

"קודם כל, יישר כח! בדבריך ניכרת התשוקה

האמיתית שלך להתקדם. אך אולי תוכל למקד,

מה הקושי שאתה מרגיש בכך?"

"לא יודע, החיים זורמים בקצב שלהם, וגם

כאשר ישנה התעוררות של רצון - בפועל אין לי

כלים לממש את הרצון הזה, והוא מתפוגג מהר

ורק משאיר תחושה של חוסר יכולת ואולי אפילו

יאוש..."

"כן, אני ממש מבין אותך. אני מכיר את

התחושות האלו. תגיד, מה אתה מנסה לעשות

כאשר מתעורר הרצון?"

"א... משתדל לתפוס חיזוק ולהיות יותר

טוב."

"ומה קורה אח"כ?"

"זה מחזיק איזה זמן, ואח"כ, אתה יודע,

חוזרים לשגרה..."

"נו, והזמנים האלו הם כלום בעיניך?"

"לא, וודאי שיש בהם ערך וכו'. אבל מהלך

מתמיד של התקדמות - אני לא מצליח ליצור."

"וניסית ללמוד מוסר בקביעות, בספר,

בשפתיים דולקות, כמו שאמרנו בעלי המוסר?"

"כן, אבל זה לא מחזיק. כמה אפשר לחזור על

דברים, כשבעצם אני יודע מה צריך לעשות, אלא

שאני לא יודע איך לעשות!"

"אה... אני מבין את ההרגשה שלך... אבל יש

ספרים שכל עניינם הוא ללמד איך לעשות!"

"איזה ספר לדוגמה?"

"מסילת ישרים..."

"אה, מסילת ישרים... מה הוא אומר,

שכדי להתקדם צריך לעשות חשבון המעשים,

ולהתגבר על העצלות ועוד, הבעיה היא שהוא

לא כותב איך להצליח להתמיד בחשבון המעשים

ואיך להתגבר על העצלות!"

"כן, אני מכיר את ההרגשה הזו. הרבה שנים גם

אני ראיתי כך את הספר, אבל האמת היא, שהוא

אכן נותן את הכלים כיצד להצליח. צריך ללמוד

אותו נכון, ויש לכך הקדמות שצריך לדעת, והוא

רומז אליהן כל הזמן"

"אתה רוצה לאמר שלא הבנתי נכון את

הספר?"

"אני לא אומר שמה שהבנת הוא לא נכון.

הרמח"ל בחכמתו צפן בספר הזה רבדים

ועומקים רבים, כמו שהוא אומר בהקדמה: 'על

כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן

הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא

הקורא בשכלו חדושים אחר קריאתו שלא היו

בו לפני קריאתו, אלא מעט. אבל התועלת יוצא

מן החזרה עליו וההתמדה. כי יזכרו לו הדברים

האלה הנשכחים מבני האדם בטבע, וישים אל

לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה.' - ובנוסף,

מתחדשות הבנות נוספות בעומק הדברים."

"נשמע מעניין, אתה חושב שאתה יכול להביא גם אותי להרגשה הזו?"

"כן, בעזרת ה' זו לא מלאכה לשיחה אחת, אך אם תרצה - נוכל לקבוע בלנ"ד קביעות ללימוד מסילת ישרים "אליבא דהלכתא..." לא רק ללמוד מה לעשות, אלא ללמוד גם איך לעשות. ובעז"ה תוכל להגיע להרגשה הזו שבאמת העבודה קלה, כמו שהוא אומר."

"וואו, זה נשמע טוב... וודאי שאני רוצה."

"טוב, בעז"ה נקבע זמן, ונתחיל. אבל עכשיו אני רוצה לעסוק אתך קצת בהרגשה של הפחד שתיארת לגבי ביאת המשיח. לעסוק בזה עכשיו, זה ממש בגדר "ודבר בעתו מה טוב". גם מפני שאנו עומדים כעת בחודש אלול, שעניינו קשר האהבה שיש בינינו לה", [ראה משנ"ב תקפ"א א' א'], גם מצד פרשות חומש דברים בהן אנו עוסקים, וגם מפני הפטרות של שבעה דנחמתא שאנו עומדים בעיצומן."

"מה עניין אהבת ה' לכאן?"

"מאלו דברים אנו פוחדים? כשאמרת שזה כמו לעבור למקום לא מוכר, מה מפחיד במקום כזה?"

"אה... לא יודע, מה שלא ידוע - מפחיד!"

"נכון. פחד הוא תמיד מפני דבר רע. וכאשר אני לא יודע לאן אני הולך אני לא בטוח שלא יקרה לי דבר רע. אך אם אני הולך עם מישהו שאני יכול לסמוך עליו? אז אני לא מפחד. זה מה שאומר משה רבנו בפרשת דברים. ממש כמו שאתה מתאר לגבי ביאת המשיח הרגישו בני"ג לגבי הכניסה לארץ ישראל. זה משהו לא מוכר, "וגם בני ענקים ראינו שם", ומי יודע מה יהיה. "נשינו וטפנו יהיו לבד". אני לא רוצה להאריך במילים, לכן לא אצטט את כל הפסוקים, אך תראה בפנים בעצמך. ומשה מחזק אותם שאין ממה לפחד כי ה' ילך איתם, אך הם לא נרגעים. למה? "ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים... להשמדינו". "ובדבר הזה אינכם מאמינים בה..." הם לא היו בטוחים שה' אוהב אותם ורוצה אך ורק בטובתם, ולכן לא נתנו בו אמון. לא היו יכולים להיות בטוחים בו שלא יקרה להם משהו רע. ומכאן ואילך, למשך

"ואיך אתה יודע שאתה הבנת אותו נכון יותר, או עמוק יותר?"

"שאלה טובה... תגיד איזה משפטים הכי מפריעים לך בספר?"

"אה... אני אניגד לך. מידי פעם הרמח"ל מצייר את עבודת ה' כאילו זה דבר קל, שבקצת עבודה הכל זורם^[*]. וזה מפריע לי! אפשר לאמר שחייבים לעבוד את ה', שבשביל זה נוצרנו וכו', אבל לאמר שזה קל? זו מלחמה תמידית! זה מחייב כל החיים להתגבר ולוותר על דברים שאנחנו רוצים, כדי לזכות לעולם הבא וכדו'!"

"יפה. אלו המשפטים אליהם התכוונתי. גם לי הפריעה הטענה שאתה טוען. אולי לגבי רמח"ל מילתא זוטרתא היא, אבל אני לא יכול להשתמש בספר כזה שלא מדבר למקום שבו אני נמצא. אבל דווקא המשפטים האלו יכולים ללמד אותנו אם הבנו את הספר נכון. כשאני מרגיש ש"העבודה קלה עלי וודאי"^[**] - זו הוכחה שאני עובד באופן אליו התכוון הרמח"ל. כי הרי הוא עצמו גם כתב שיש עבודה קשה^[**], ואעפ"כ הוא אומר שבעבודה נכונה כמו שהוא מדריך - זה יכול להיות קל."

[*] פרק ב': "כי יודע הוא שאלולי היו שמים לבם כמעט קץ על דרכיהם, ודאי שמדיו היו מתחילים להנחם ממועשיהם, והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא לגמרי. פרק ג': "כי על ידי זה ודאי שיהיה לו נקל לטהר מכל רע וליישר כל דרכיו." פרק ט': "וכשירגיל עצמו על זה הדרך, ימצא העבודה קלה עליו ודאי", "אמנם, אחר שכבר פקח עיניו לראות מעשיו ולהזהר בהם וחשב חשבון המצות והעברות, כאשר זכרנו, נקל הוא לו שיסור מן הרע וישתוקף אל הטוב ויודרו בו. וזה פשוט." פרק יא: "והנה אינני יכול להכחיש שיש קצת מורה לאדם להגיע אל הנקיות הוה. אעפ"כ אומר אני שאין צריך כל כך כמו שנראה לכאורה. והמחשבה בדבר הוה קשה מן המעשה, כי כאשר ישים האדם בלבו ויקבע ברצונו בקביעות להיות מבטלי המדה הטובה הזאת, הנה כמעט הרגל שירגיל עצמו בוה, תשוב לו קלה הרבה יותר ממה שהיה יכול לחשוב. זה דבר, שהנסיון יוכיח אמיתו."

[**] פרק א': "נמצא שהוא מושג באמת בתוך המלחמה החזקה", פרק ו': "ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך, צריך שיתגבר נגד מבעו עצמו ויתגבר ויודרו..." פרק ז': "ואמנם ודאי, שהמדה הזאת קשה, כי מבע האדם הלש ולבו נפתה על נקלה..."

גם כן במס"י במידת החסידות (פרק י"ט, "וכנס זלמן וזלמן") מה שהרמח"ל כותב על אהבת ה', אהבה שתלויה בדבר ואהבה שאינה תלויה בדבר, וכמו שאומר משה בפירושו: "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אהיך מייסרך". תהיה בטוח, תדע עם הלב, שה' אוהב אותך יותר מאשר אוהב אב את בנו, וממילא אם יבואו עליך יסורים - תבין שהם לטובתך ולא נגדך."

"תשמע, זה ממש נותן לי מבט אחר על כל המציאות!"

"ב"ה. אני שמח. וזה מה שאמרתי לך שזה קשור גם לז' דנחמתא, אתה יודע מה זו נחמה?" "האמת שלא בדיוק. המילה הזו משמשת בתורה גם כמו שאנחנו משתמשים בה, אך גם משמשת כמילה "חרטה". כך שלא ברור לי מה הקשר."

"נכון. הפירוש של המילה הוא, מבט חדש. הסתכלות אחרת. האדם שנתון באל מרגיש שכל עולמו חרב ואין תקווה, והמנחמים, ע"י השתתפותם בצערו - נותנים לו את האפשרות להבין שהצער שלו זה לא כל החיים. יש תמונה רחבה יותר. וזה מה שעושה לנו ה' ע"י נביאיו, ובעיקר ע"י ישעיהו הנביא. אם תתבונן בהפטרות תראה, שמה שכתוב שם ממש דומה למה שמשא אומר בפרשת ואתחנן. שהקב"ה בחר בנו, ואנו כל עולמו. אין לו עניין בעוה"ז אלא אנחנו. ומבט זה - אנו מסוגלים לשאת את כל הקשיים מתוך אמון באהבת ה' אלינו, ובתקווה וידיעה ברורה שעוד יבוא היום ונבין הכל למפרע. "ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אגפת בי, ישב אפך ותנחמני". (ישעיהו ב' 6) נראה שכל הסבל והקושי היה רק להטיבנו באחריתנו - ואז לא רק שנתנחם, אלא גם נודה לה' עליהם."

"וואו, תודה רבה! אני כבר נושא עיניים ללימוד הבא!"

"כן, הארכנו עכשיו טובא, ועסקנו בעצם בשני עניינים, בעז"ה. תחשוב על הדברים, ובעז"ה נשוב ונדבר עוד."

"בעז"ה. יישר כח!"

"יישר כח לך! שיהיה לך זמן טוב וחודש טוב."

"אמן, תודה וכן למר."

פרשת ואתחנן, משה מעלה עוד ועוד הוכחות מתוך כל מה שעברו במצרים ובמדבר ובמתן תורה ועוד, על כך שהקב"ה אוהב אותם. שהוא רוצה רק דבר אחד. "לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה". וממילא המסקנה היא ש"וידעת כי ה' אהיך הוא האהים הא' הנאמן שומר הברית והחסד לאוהביו...". הקב"ה אוהב אותנו ולכן אנו יכולים להיות בטוחים שלא יהיה לנו רע! כי הוא כל יכול, כמו שהוכיח ביציאת מצרים, והוא בחר בנו להיות לו לעם נחלה, להיות אלהים קרובים אלינו, להיות דבקים בה' וחיים, כמו שהראה במשך השנים במדבר, ולכן אנו יכולים לתת בו אמון. וכך גם אנחנו. אם אתה בטוח שה' אוהב אותך ורוצה אך ורק בטובתך - אין ממה לפחד! משיח יביא אתו רק טוב! שום רע לא יהיה! ואפילו שאנחנו לא יודעים בדיוק מה ואיך יהיה - דבר אחד סגור וברור ללא כל ספק - יהיה טוב! אין ממה לפחד!"

"אז איך מבינים את הקשיים שעוברים עלינו, ואת הקשיים שעברו על עם ישראל, כולל בדור המדבר?"

"יפה. על זה עונה משה בפרשת עקב. שלוש פעמים משה מזכיר, שה' עינה את עם ישראל! ה' עשה דברים בשביל לענות אותנו!"

"מה זאת אומרת? הרי הוא אוהב אותנו!"

"יפה, ואכן זו התשובה הראשונה שמשא משיב. ה' אכן אוהב אותנו תמיד. אך האם אנחנו תמיד אוהבים אותו? לכן ה' מענה אותנו, לראות האם אנו עובדים אותו באמת או רק כאשר נוח לנו. "למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצוותיו אם לא". זו תשובה א'. תשובה שניה היא - לעיתים באים קשיים על האדם כדי להפריד אותו מתחושת הביטחון שיש לו במציאות שלו, ולהראות לו שהוא יכול להתקיים גם ללא מה שחשב שהכרחי לו. "למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". והטעם השלישי שמשא מביא לעינינו שה' מביא, הוא כדי לכפר עוונות או להרבות שכר. "למען ענתך... להטיבך באחריתך". אם תרצה לעיין בכל עניין הייסורים, תפתח בספר "דרך ה'" בחלק ב' פרק ג'. ותראה

שאלת ציון הרב דוד שניידר

שאלה בענין
עליה לארץ
ישראל

והנראה בזה, דאיתא בסוף כתובות (ק:) - "ת"ר לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים, ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה

ישראל...". והנה בעירובין (טז. טז.) מבואר, שחז"ל לא רוצים שישראל ידור בשכנות עם גוי, שמא ילמד ממעשיו, ולכן תיקנו שאין מועיל עירוב חצירות עם גוי. ואם כן מבואר, שכדי לדור בא"י אומרים לאדם אפילו לדור בשכנות עם גויים, ולא חששו שמא ילמד ממעשיהם. ולפי זה גם בנידון דידן נראה, דיש לעלות לא"י ואין לחשוש לאי אלו חששות של חינוך וכדו'.

(כמובן) שיש לדון בכל מקרה לגופו, והדברים פשוטים, שהיכן שהוא קרוב לודאי שהעליה לא"י תגרום לסור מדרך התורה אין לעלות לא"י, ורק באנו לבאר את צדדי הנידון).

הקוראים היקרים מוזמנים לשלוח את תשובתם למערכת קדושת ציון
yey7@neto.bezeqint.net

"קול דודי דופק"

פתחי לי אַחתי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמְתִּי" (ש"כ"ג) כ. ג. כך קורא הקב"ה לכנסת ישראל לחזור בתשובה אליו, וכמ"ש במדרש (ש"כ"ג"ר ע"ג) על פסוק זה, "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו". עוד דרשו על פסוק זה, שהקב"ה קורא לכנסת ישראל לחזור אליו לארץ ישראל מהגלות [וכמו שמבואר בהמשך המדרש, שהפסוקים האלו נדרשים על העליה בימי בית שני, וכ"פ האבן עזרא, הרמב"ן והמצודות].

ויש לשאול, מה יעשה מי שרוצה לעלות מהגולה ולחונן את עפר ארץ הקודש, ולדור בארץ ישראל, אבל חושש קצת מחינוך ילדיו, שאולי בחו"ל יתחנכו יותר בטוב לתורה ומצוות, האם יש לו לעלות לא"י או לא.

קיצור השאלה מהחודש הקודם

תגובת הרב דוד שניידר

גם לדעת המשיב, א"א לומר שאם יש בירושלים יהודי אחד אז כבר א"א לומר 'האבילה מבלי בניה', וגם שהרי מאות בשנים דרו יהודים בירושלים, וכמדומה שמזמן הרמב"ן לא פסקה ישיבת יהודים בירושלים, ולא שמענו מעולם מי שדן לומר שלא שייך כבר לומר 'השוממה מבלי בניה', ורק בדור הזה, שיש בירושלים ישוב גדול של ישראל באו לדון בזה. וכיון שכן, דפשוט דביהודי אחד וגם לא בעשרה יהודים השאלה לא שייכת, יש לעיין מה הגדר בזה, מתי כבר לא שייך לומר 'שוממה מאין יושב', ולכן נראה לנו, שכל שיש חלק גדול מירושלים שאינו מיושב בישראל, על חלק זה עדיין שייך לומר תפלה זו.

כיום, כשירושלים בנויה ויש בה בתי כנסיות ובתי מדרשות, כיצד נאמר בתשעה באב בתפילת 'נחם' את הנוסח 'העיר האבילה מבלי בניה והשוממה מאין יושב', ועל מה נכוון בתפילתנו?

וכתבנו, שנראה דכיון דהרבה מירושלים המקודשת נמצאים בה ישמעאלים, חשוב הדבר כחורבן, שאיבי ה' ואיבי עמו כל בנינם חורבן הוא, ועל זה אנו מתפללים, שירושלים תנקה ותטהר מבני השפחה, ותתמלא מבני ישראל.

תשובת הרב ש. כהן

מ"ש לכוון על המקומות המיושבים ע"י ישמעאלים, אין זה כל כך סביר, שהרי כשאומרים 'העיר' פירושה כולה ולא חלק ממנה, וכל שכן כשאומרים 'מאין יושב', 'מבלי בניה', שאי אפשר לכוון כמו שהצעתם.

דעת ציון הרב יהודה אפשטיין

התקפלות צפויה מראש

ישראל, אותו מסמך סכיזופרני, המדבר על 'מדינה יהודית' מחד ועל 'שוויון לכל האזרחים' מאידך, ישבו וחשבו מחברי המסמך כיצד יזכירו את

הכח העליון העומד מאחורי המאורעות. מה הבעיה, תשאלו? שיזכירו את בורא עולם! כך אכן דרשו הנציגים הדתיים והחרדיים, אולם אנשי השמאל הכופרים לא יכלו לסבול ולו אזכור אחד של בורא עולם, והיה צריך למצוא נוסח שיהיה מקובל על כולם. ישבו וחשבו, ובסוף מצאו - 'צור ישראל'. כך נקראה אותו ישות, ש'הדתיים' יפרשו אותה כבורא עולם, והחילונים ככל העולה על דעתם הנפסדת.

הדרתו של בורא עולם מהמרחב הציבורי הוא הפשע הגדול ביותר של ממשלות ישראל לדורותיהן. הדבר בא לידי ביטוי בתחומים רבים, לא רק במה שקשור למלחמה באויב הערבי. חברת החשמל מייצרת למרבה החרפה חשמל בעיצומו של שבת קודש, וכאשר באים לערער על כך ולהציע חלופות כגון ייצור אוטומטי, מיד ישלפו הכלכלנים נתונים המעידים על כך ש"אין זה משתלם" שמדינת ישראל תשמור שבת! כך גם יאמרו כשמדובר בשמיטת קרקעות בשביעית, והמקרא צווח ואומר, שבעוון שביעית באה גלות! הגיור כהלכה - היסוד המבדיל בין ישראל לעמים - לא רק שאינו מיושם, אלא ראשי המדינה בעקביות נלחמים כנגד עיקרון מקודש זה, וזאת מפחד הפסקת התרומות מחו"ל. כאשר ראש הממשלה הנוכחי היה שר האוצר בממשלה אשר בצעה את פשע ההתנתקות מגוש קטיף, הוא אמנם התנגד לאותו פשע, אך נשאר בממשלה בכל מחיר. לימים נשאל על כך, והשיב, שהיה חייב להשאיר, כי יותר חשוב להציל את הכלכלה... כשאינן אמונה, כשאינן באמת ערכים, כשהכל נמדד בפרמטרים פיננסיים, כך אנו נראים. עם בלא א. עם בלא יעוד. עם אבוד. לאור כל זאת, קשה היה לצפות מראש הממשלה להנהיג אחרת, מאשר אותה התקפלות מבישה.

העלון הקודם ירד לרפוס בעיצומו של "משבר המגנומטרים" ועל-כן הבענו את תקוותנו שיסתיים בטוב, אף כי היה זה צפוי למדי, שהמשבר יסתיים בעוד התקפלות ישראלית מבישה. ואכן, כפי שניתן היה לצפות מראש, ממשלת ישראל שוב חללה שם שמים ונכנעה לאויב הערבי, לקול מצהלות צמאי דמנו דבכל אתר ואתר.

ואם ישאל השואל, מנין שניתן היה לצפות לכך מראש? התשובה ברורה ופשוטה. נסו להאזין לנאום של מנהיג ישראלי אודות מצבנו המדיני. מלבד אי אלו אזכורים סתמיים וחסרי משמעות, כגון 'בעזרת ה', 'ברוך ה' וכן הלאה - אזכורים שאין להם כל משמעות ממשית - בורא עולם אינו מהווה גורם במערכת השיקולים של שום מנהיג ישראלי. אותם מדינאים, אשר הורגלו לחשוב במונחים פרקטיים, אינם מוצאים מקום לבורא עולם במסגרת אותם שיקולים. הוא אינו גורם שניתן להכניס לאיזושהי משוואה מדינית. כשמדובר במנהיג מהשמאל, הוא יכול לנאום במשך שעה על מצבנו המדיני מבלי להזכיר שם שמים ולו פעם אחת. ואילו כאשר מדובר באיש "ימין", כמו ראש הממשלה הנוכחי, יתכן ויבוא אזכור, אך הוא יהיה כאמור, חסר תוקף וחסר משמעות.

נסו, לעומת זאת, להאזין למנהיגי האויב. לאו דווקא לדתיים שבהם. אותה ישות המכונה אללה אינה משה מפיחם. הוא מבחינתם הגורם מספר אחת על המפה. הם פועלים בשמו, נאבקים על כבודו, מנצחים למענו ושומרים על מעמדו. עבורם, הוא קיים, חי ובוטט! בשעה שאצלנו מתכחשים למציאותו של בורא עולם, על-יאף נסיו הגלויים עמנו, הרי שאצלם - אף שההיסטוריה של הסכסוך מורה בברור שה' אתנו ולא איתם - אין הם מפסיקים לדבר בשמו.

כאשר נכתבה 'נגילת העצמאות' של מדינת

בפרשת המגנומטרים היה זה קרב אבוד מראש. על-יכן הובסנו בקרב הזה, ועל-יכן נמשיך להיות מובסים, עד שנתעשת ונבין, כי הקב"ה אינו ישות ערטילאית שנועדה לקשט טקסים ממלכתיים בבתי קברות, אלא הוא הכל-יכול, בורא העולם ומנהיגו, אשר אנחנו כחומר ביד היוצר שלו, והוא מנהלנו על-פי הכללים החקוקים בידו. אז, כשננהל את כל אורחותינו על-פי התורה, גם כשזה 'לא משתלם' כלכלית, וגם כשזה 'מסוכן' מדינית - אז נצליח להכריע את האויב, אז נוכל ללעוג ל"מומחים" ולאנליסטים, אז נדע כי ה' אהי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה.

עם זאת ובהקשר לזאת, חשוב לשים לב לכך, שגם אלו המדברים על גאוונה לאומית וזקיפות קומה לאומית וכדומה חייבים להבין אחת ולתמיד, כי מושגים אלו אין להם קיום, בלא שיעמדו על אדני היסוד של עול מלכות שמים, הבא לידי ביטוי בכל תחומי החיים ובכל המרחב הציבורי.

אצל הערבים, כמובן, הדברים מתנהלים אחרת. אצלם, אין חילונים. יש אנשים שמקפידים יותר על חוקי האיסלם, ויש שפחות, אך אין מי שמכחיש את קיומו של בורא עולם ואת היותו הגורם המכריע בהיסטוריה האנושית. על-יכן

היסוד הגרתי - מציאות מתגשמת

והפרשנויות המוחכמות. "וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגְּעוּ וְלֹא־יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלְךָ וְנִתֵּן ה' לְךָ שֵׁם לֵב רָגֹז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדָאָבוֹן גִּפְשׁ. וְהָיוּ חֲיִיךָ תִלְאִים לְךָ מִנְּגַד וּפְחָדְךָ לְיָלֵה וְיוֹמָם וְלֹא תִאֲמִין בְּחַיִּיךָ. בַּקֹּר תִאֲמַר מִי־יִתֵּן עָרֵב וּבְעָרֵב תִּאֲמַר מִי־יִתֵּן בְּקֹר מִפְחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחַד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה" (דברים כ"ח, ס"ב - ס"ז). ישנם אנשים המדמים לעצמם, שאחר שבנו לעצמם גלות נעימה ונינוחה, דברי התורה כבר לא נוגעים אליהם. הם אולי נגעו פעם ליהודים לפני מאה שנה, אולי הם נוגעים גם היום ליהודים בעיראק ובסוריה. אבל אליו? ליהודי השמנמן והנינוח בניו-יורק ובלייקווד? בטורונטו ובלונדון ובפריס? לא, עליו לא מדובר.

רבים הופתעו לאחרונה לנוכח העליה לכותרות של פעילות הארגונים הניאו-נאצים בארה"ב, כאשר רבים אינם מבינים כיצד זה, שבעידן כה מתקדם, בה העולם הפך לכפר גלובלי, עדיין ישנם רבים מקרב תושבי ארה"ב, המעצמה הגדולה והמתקדמת בעולם, הנוהים אחר אותן תנועות, ומהווים סכנה קיומית ממשית ליהודים השרויים בארצות אלו.

מעברו השני של האוקיינוס האטלנטי, שרויים יהודי צרפת בפחד מתמיד מפני כוחם של המוסלמים בארץ זו, הנכבשת לאט אבל בטוח על-ידם, כאשר כנגדם עומדת החזית הלאומית של לה-רפן בנסיון להציל את הרפובליקה מההשתלטות המוסלמית, אך גם היא אינה מבשרת עתיד מזהיר עבור היהודים, וזאת בלשון המעטה. אף בבריטניה עומדים היהודים בין הפטיש המוסלמי לסדן הניאו-נאצי, וכן במדינות נוספות מצב היהודים רעוע למדי. כל זאת, כאשר מביטים על המציאות הפיזית. המציאות הרוחנית, ובמרכזה נגע ההתבוללות ההולך ופושט בכל פינה על-פני הגלובוס - קשה אף יותר.

אולם ראוי לכל אותם יהודים לזכור, כי בדיוק אותם דברים חשב לעצמו היהודי הגרמני, היקה המהודר והמדוקדק בשנים שאחר מלחמת העולם הראשונה. אפילו שר חוץ יהודי התמנה בגרמניה חמישים שנה לפני שהיה אחד כזה בארה"ב. אילו הבאנו בפני אותו יהודי את הפסוקים דלעיל, היה אומר, שמן הסתם מדובר על היהודים בפולין וברוסיה, הנאנקים תחת הקוזקים. אבל הוא? התוצאה ידועה לכולם, ושאף אחד לא ישלה את עצמו שכיום זה לא יכול לקרות. לגרמנים לא היו קרניים, ושנאת

רואים בעליל, כי על-אף כל האשליות המוטפות חדשות לבקרים, בדבר התקדמות העולם הנאור וה"לקח" שנלמד מהשואה - חוק הברזל של התורה חזק מכל הניתוחים המלומדים

עלולה להתקיים במדויק, כפי שהתקיימה לפני מעל 70 שנה. מוטב ליהודים השרויים בגולה, שיפסיקו להשלות את עצמם. כיום ניתן לעלות לארץ-ישראל בלא כל קושי, ואין סיבה בעולם שלא לעשות זאת. הגיע הזמן לחסל את הגלות, בטרם תחסל היא אותנו!

היהודים בקרבם אינה שונה במהותה מזו שבקרב הצרפתים או האנגלים או האמריקאים או הערבים. כל שצריך לקרות זה צרוף של משבר כלכלי, מרמור חברתי, מנהיג כריזמטי שידע להפנות אצבע מאשימה כלפי השעיר לעזאזל הנצחי, הלא הוא היהודי, והבטחת התורה

שחיתות וטוהר המידות בעיני התורה

חשובה כאין, הרי זה מגוחך בכלל לדון בכל אותם 'אישומים', ועל-סמך כך להכריע אם פלוני יכול לכהן בתפקיד ציבורי כזה או אחר. מי שאינו מדקדק במצוות התורה - הוא מושחת מעיקרו, הוא מופקע מכל מעמד מוסרי, הוא פסול לכל שררה שתהא, ויהא זה מגוחך בכלל לדון בשאלה האם עבר גם על כללים כאלו ואחרים שמערכות המשפט והתקשורת ממציאות חדשות לבקרים. אלו מנסים ליצור עבורנו סולם ערכים על-פי גחמותיהם האישיות, אולם לנו יש סולם שניתן בסיני, ולפיו אנו מודדים כל אדם.

לכן עלינו לחזור ולשנן תמיד, שעל-אף הנסיונות של התקשורת לשוות חשיבות מיוחדת לאותם 'ערכים' שהיא ממציאה, סולם הערכים הישן והטוב של התורה הקדושה עומד בעינו, והוא לא יוחלף לעולם. זהו עוד נסיון השקפתי שעלינו לעמוד בו בעת קיומה של המדינה החילונית, עד היום בו יוקם כאן שלטון התורה האמיתי, וסולם הערכים היהודי יהיה גם זה. הנהוג במערכות הציבוריות השונות.

לאחרונה אנו שומעים על עסק רב של זרועות השלטון השונות - המשטרה, הפרקליטות והתקשורת - בענייני שחיתות וחוסר נקיון כפיים של בכירים שונים במערכת הפוליטית, ובראשם - ראש הממשלה. כמובן, שאין זה מתפקידו של עלון זה לחוות דעה אודות נושאים שכאלו ולהכנס לכל אותם פרטים בלתי מעניינים, אשר אינם מוסיפים לאף אחד מאתנו לא יראה ולא חכמה. ניתן לאותם אנשים הסוגדים לאיליל הכסף לשקוע במדמנה בה הם שרויים, להטיל רפש זה בזה, ונשאר אנחנו אמונים על כללי התורה וההלכה המסורים מסיני, אשר רק הם עושים את האדם ליצור הנבדל במהותו מהבהמה.

אולם מה שחשוב עבורנו כיהודים יראים הוא לא לשקוע במושגים שהתקשורת החילונית מנסה לנפח על-מנת ליצור כביכול 'סולם ערכים' מעוות בצלמם כדמותם. אם פלוני העניק לאלמוני סיגרים, ובתמורה לכך הלה העניק לו זכיה במכרז כלשהו - זהו דבר שיש לבחון לגופו של ענין, אולם כאשר מדובר על אנשים שההלכה עבורם

הדרת קלף

עיבוד קלף בעפצים

העיבוד המהודר לדעת כל הפוסקים להזמנת שיעור ומצגת ללא תשלום

קלף וגויל מעובד בעפצים לסת"מ בכל גודל.
בתים מהודרים ורצועות עור"ח במחיר מדהים.
דיו עשן שמנים רמב"ם.
פרשיות בכל כתב לפי הזמנה.

יהודה שרו | טלפון: 054-8401323 | Email: yesherez@gmail.com

ימי ציון הרב יעקב גליס [פרק ב]

מלחמות וכיבושים

למרות איסורים

קיימים או מדומים, נוהלים רשמיים או נוהגים שמררו את

חייהם של יהודים שעלו לירושלם או ששהו בה והעמידו אותם בפני סכנת חיים, המשיכו יהודים מכל התפוצות לפקוד אותה ללא הרף, להשתטח על קברות אבות ולבכות על חורבנה. יהודים וירושלם הפכו להיות שני מושגים המתדבקים והמתפרדים חליפות. מאמץ רב השקיעו שליטיה וכובשיה במניעת שהותם של יהודים בירושלם, אך מאמץ רב עוד יותר השקיעו יהודים תמיד, אף בימי צרה וגזירה, במציאת דרכים לבוא אליה, לגור בה בסתר כבגלוי, או לפחות לשהות בה לשעה קלה.

עם עליית הנוצרים לשלטון ברומא - כמאתים וחמשים שנה אחר החורבן - הפכה ירושלם להיות קדושה גם לנצרות. קונסטנטינוס והלנה אמו בנו כנסיית מפוארות בירושלם, וזאת במטרה מוצהרת לשים מכשול לשיבת יהודים לירושלם, ולהטביע על העיר חותמת נצרנית חסודה, אך כאשר קם ארבעים שנה לאחר מכן יוליאנוס הידוע בשם "יוליאנוס הכופר", ביקש להחזיר את היהודים לירושלם. הוא נפגש עם נציגים של יהודי סוריה וקיליקיה והבטיח להם "לקומם בכל המרץ את היכל ה'". וכאשר שאלם למה אין הם מקריבים קרבנות, ענו לו: "אם תבקש לראות אותנו מקריבים קרבנות, השב לנו את עירנו, הקם את מקדשנו, הראה לנו את קודש הקדשים, בנה את המזבח ונקריב קרבנות".

שמונים שנה לאחר מכן, בימי המלכה אבדוקיה, שנטתה חסד ליהודים, קוו היהודים לגאולה, ויהודי הגליל שלחו מכתב לכל תפוצות הגולה: "זמן גלות עמנו כבר עבר והגיע יום קיבוץ שבטינו, כי מלכי הרומאים ציוו שעירנו ירושלם תושב לנו. מהרו לשוב לירושלם לחג הסוכות כי קום תקום מלכותנו בירושלם". תכנית זו לא יצאה אמנם לפועל, אלא שמספר יהודים שבו לירושלם

והשתקעו בה. המקורות הנוצרים מרבים לספר כי למעשה התחילו אז בבנין בית המקדש, אלא שביום השני לבנייתו פרצה אש מתחת ליסודות הבנין, ומאז נפסקה הבניה. כל הסופרים הנוצרים משתעשעים בסיפור זה ומגלגלים אותו בשינויי נוסחאות, כנראה במטרה "להוכיח" כי היהודים אינם יכולים לבנות את בית המקדש, דבר התואם את עיקרי אמונתם.

אך לא ארכו הימים והיהודים חזרו לירושלם, הפעם כלוחמים וכובשים אמנם בראש צבא זר.

בשנת ד"א ש"ע"ד (614 לספירה) כבש כוזרוס השני מלך הפרסים את ארץ ישראל. כוזרוס היה חתנו של מוריציוס קיסר הביזנטים, שנהרג על ידי המלך פוקס. הוא החליט איפוא לנקום את דמו ופשט עם צבאו על אסיה הקטנה, ואחרי שלכד את דמשק שם פניו לירושלמה. יהודי ארץ ישראל עזרו לפרסים במלחמתם בביזנטים, כעשרים וחמשה אלף יהודים השתתפו במלחמה זו בחטיבה מיוחדת. הפרסים ערכו טבח בתושבים הנוצרים והרסו בתי תפלתם. בשנות ממשלתם של הפרסים יכלו היהודים לבוא לירושלם באין מפריע. הם ביטלו את גזירת קונסטנטינוס ועודדו שיבת יהודים לירושלם. אף מסרו את השלטון בעיר לידי היהודים אשר שלטו בה כשלש שנים, והנוצרים שנשארו בה לפליטה מטבח הפרסים - הלכו לגולה, כנראה שבאותם הימים נבנה בירושלם מה שידוע בשם "בית המדרש הגדול שבירושלם".

אלא שימי טובה אלה לא ארכו זמן רב, שכן בסוף שלטונם של הפרסים - שכחו את אשר עזרו להם היהודים, הגלו רבים מהם לפרס, והכבידו את ידם על הנותרים. גם בפרס עצמה היו מהפכות ותמורות מדיניות, כי שרויי הרים יד בכוזרוס אביו. שלטון פרס התמוטט, ואחרי ארבע עשרה שנות שלטון חזרו הביזנטים ובראשם הרקליוס המלך, גירשו את הפרסים וכבשו את ארץ ישראל מידיהם. אמנם בתחילה השתדל למשוך את

אך לאחר מכן גילו המוסלמים רוחב לב, והסכימו לבטל את האיסור על הכניסה לירושלם. היהודים ניהלו איתו משא ומתן, הם ביקשו שירשה למאתים משפחות להשתקע בעיר. עומר הציע להם לפתוח במשא ומתן עם ראשי הנוצרים, ואם לא יגיעו לידי הסכם - יהיה הוא המכריע בדבר. הפאטריארך וחבריו הסכימו לחמישים משפחות, ועומר הכריע: שבעים. היהודים בקשו שירשה להם להתישב בקרבת בית המקדש ולהשתמש במי השילוח לטבילה, ובקשתם ניתנה להם. מקום משכנם היה אז כנראה בקרבת מקום לשטח הרובע היהודי במאות השנים האחרונות.

ראשוני המתישבים היהודים באו מטבריה וסביבתה. הם בנו להם בתים לתורה ותפלה, והעמידו משמרות בלילות על יד הכותל המערבי. הם גם רכשו את הר הזיתים - שנתקדש באותו זמן בקדושה מיוחדת ונעשה מרכז לחייהם הדתיים של היהודים בירושלם ובכל תפוצות הגולה. בתקופה מאוחרת יותר החלו להשתמש בהר הזיתים כבית קברות המוני. עד אז היו משתמשים לצרכי קבורה בכוכים שבמערות המרובות והעתיקות המפוזרות לאורך צפונה של ירושלם.

עם מתן הרשיון להתישב בירושלם - התנו עם היהודים כמה תנאים, והוטלו עליהם חובות מרובות. ביחוד הוטל עליהם לשמור על הנקיין בהר הבית. סופר ערבי מספר כי עשרים משפחות של יהודים היו ממונים על ניקוי שער הבית, ותמורת זאת היו פטורים מתשלום מס גולגולת. לפי מקור אחר היו היהודים האחראים לתאורה בעיר. משרה זאת היתה שמורה בידם עד מלך הכאליף הקנאי עאמר עבד אל עזיז.

אחרי שנפתחו לפני היהודים שערי ירושלם, החלו נוהרים אליה מכל תפוצות הגולה. ליהודים היה עתה גם חופש דתי גמור. הארץ התנהלה על פי הכללים שנקבעו עוד על ידי מוחמד והכאליפים הראשונים אבו באכר ועומר - ביחס לכופרים וארצות נכבשות, לפיהם חייבים הכופרים לשלם מס יותר מהאמאנים, כגון מס גולגולת, שהמוסלמים היו פטורים ממנו. ליהודים ולנוצרים אסור היה לרבב על סוס, לחגור חרב

יהודי ארץ ישראל לצידו והבטיח להם זכויות שונות, אך לאחר הנצחון המוחלט על הפרסים - לחצו עליו הכמרים הנוצרים שישמיד את יהודי ארץ ישראל, באשר ידם היתה עם הפרסים במלחמתם עם הביזנטים. הם הפרו לו את נדרו והבטחתו ליהודים לשמור על בטחונם, נקמתו ביהודים היתה איומה, רבים מיהודי א"י ברחו לנפשם, בודדים נשארו פזורים פה ושם.

מפנה יסודי בא במעמדה של ארץ ישראל עם כיבושה על ידי הערבים בשנת ד"א ש"צ (630 לספירה). שמחתם של היהודים לקראת הערבים כובשי הארץ היתה גדולה. הם ראו בהם, כמו בפרסים, את גואליהם מידי אדום הרשעה. אף הפעם התנדבו יהודי ארץ ישראל לצבאות הכובשים ועזרו להם בכיבוש ירושלם וערים אחרות בארץ ובסוריה, ובשכר עזרתם זו הטו אליהם הכובשים הערבים חסד, והתירו להם - לאחר איסור ממושך של חמש מאות שנה - לשוב ולהתגורר בעיר קדשם בגלוי וללא מורא.

אמנם לא בבת אחת היה הדבר. הכובש הערבי עומר בן אל כטיב - אף הוא שונא ישראל - הניח כמו ידיו אבן הפינה למסגד מוסלמי על הר הבית, הידוע עד היום בשם מסגד עומר. מקורות מוסלמים ונוצרים מספרים כי בשעת כיבוש העיר, התנו הנוצרים, ובראשם בישוף ירושלם, כי איסור המגורים ליהודים יוסיף להתקיים. הכליף עומר הסכים לכך, ואף גירש לפי דברי מקור אחר את היהודים מטבריה. הערבים קראו לירושלם בתחילה בשם "איליא" כשם הרומאי-ביזנטי, בפרשם אותו כבית אלקים, הם הטביעו את השם הזה בערבית על המטבעות הביזנטיות שנמצאו בארץ, ותקנו את חומות העיר על היסודות הקיימים.

הכאליף האמوي עבד אל מאליק א צדיק, בנה באותו פרק זמן על הר המוריה, את מסגד הסלע מעל לאבן השתיה, ואת המסגד אל אקצא בקצה הדרומי של הר הבית, והכריז את ירושלם כעיר קדושה למוסלמים. הם כינוה בשם "אל קודס אל שאריף", כלומר "המקדש המפואר", או בקיצור: אל קודס.

והיו לאחדים בידך

הרב מנשה בן יוסף

[פרק ג]

והנה דבר זה אומר דרשני, מה מהותי כ"כ בשפה ולשון, עד שהיא תחלק את האומות ותגדיר עם ועם לעצמו. אך הכתוב אומר "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד" (זכריה ג, ט), תלה הכתוב את השתעבדות האומות כולן לה' בכך שתהא שפתם שפה ברורה וישבו לדבר בלשון הקודש, הרי לנו כי אין השפה דבר בעלמא, אלא היא מגלה על רעיון מסוים, על תפיסת עולם מסוימת.

ול"ז מתבאר, שענין חלוקת העמים תלוי בזה, שלכל אומה ישנו הרעיון שלה, ישנה תפיסת העולם שלה, וכל אומה ענינה באמת הוא הרעיון שלה, הלב שלה, וכל יחידי האומה הם בני הרעיון הזה, הם משרתים אותו, ונכונים למות עבור זה שהאומה בעלת הרעיון הנכון [לדעתם] ותפיסת העולם המתוקנת והישרה [כנ"ל] היא תשלוט בעולם.

וכאשר נבוא להתבונן עפ"ז בענינו של עם ישראל, נבין מיד, כי ישראל - שלשונם היא לשון הקודש - ענינם הוא הקודש. ואם העולם כולו כשישוב לדבר בלשון הקודש, אזי ישוב גם לקרא בשם ה' ולעבדו שכם אחד, הרי שעם הקודש, שכבר היום לשונו היא לשון הקודש, כבר היום ענינו הוא הקריאה בשם ה' ועבודתו, ותפיסת העולם הישראלית הפנימית היא שהטוב האמיתי הוא רק הדבקות בו יתברך, והרעיון הישראלי הפנימי הוא להביא את העולם לתיקונו ע"י הכשרתו ליאור באור ה'[*].

[*] והנה בשבועות אלו עוסקים אנו בנחמות ציון

נתבאר במאמרים הקודמים עניני עץ יוסף ועץ יהודה, שהם המלכות הפועלת לתיקונו הגשמי של ישראל והמלכות הפועלת לתיקונו הרוחני הפנימי של ישראל.

ונבוא עתה אי"ה לבאר היאך יתאחדו שני העצים האלו, והיו לאחדים.

ולשם כך יש לנו להתבונן בראשונה על המושג עם מהו, אחר כך להתבונן על ענין עם ישראל מהו, ובזאת נבוא אל מבוקשנו.

ונתבונן ראשונה על המושג עם, שהוא דבר מפליא, שהעולם כולו מחולק לעמים, כל עם עומד לעצמו, רוצה בהצלחתו שלו וחפץ לראות את קרנו רמה על כל שאר העמים, וכל יחיד ויחיד מאנשי העם מוכן למסור את נפשו למען כבוד עמו. וכל זה דבר תמוה הטעון הסבר, מה מחלק בין עם לעם, מה מגדיר כל עם כדבר נפרד לעצמו, מה גורם לכל יחיד מן העם להרגיש שייכות לעמו עד כדי נכונות למסירות נפש למען יגדל כבוד עמו.

ולהבין זאת עלינו להתבונן בשורש חילוק העולם לעמים היאך אירע, והתורה הקדושה לימדתנו שזה אירע כשבלל ה' שפתם של דור הפלגה אשר לא ישמעו איש את שפת רעהו, ומשם וע"י זה נחלקו העמים איש ללשונו, ועד כדי כך תלוי חילוק העמים בחילוק לשונותם עד שאחד מן השמות לעם בלשון חכמים הוא 'לשון', כמו ששגור על לשונם בכמה מקומות 'אומה ולשון'. נמצינו למדים, שיסוד החילוק בין עם לעם ובין אומה לאומה הוא לשונם השונה.

המשך מאמר "ימי ציון"

הקראים שעלו אז לירושלם והתישבו ב"חארת אל משארכה" מזרחית לרובע היהודי שנקרא בפיהם "צלע האלף" (יחזקאל יח, כח) - נהגו אף הם מנהגי אבלות כדת אבלי ציון היהודים ה"רבניים".

וכלי נשק אחרים, אך במה נחשבו השפלות אלו לעומת אלה שהיו נהוגות בימי שלטון הביזנטים.

אז נוסדה בירושלם כת "אבלי ציון" שנהגו כל ימיהם מנהג אבלי חורבן בית המקדש.

כנסת ישראל [שזהו ענין מב"ד], וזהו איחודם של שני העצים, בהיות שניהם מבינים שאין כאן שני צדדים כלל, ותיקוני מב"י כל מציאותם היא כסא לבן דוד.

והנה בדורות האחרונים דבר נפל בישראל, ויקומו אנשים להפריד בין הדבקים, להפריד בין העצים, שקמו אנשים והצהירו שדבר אין להם עם הקודש, עם ענינו הפנימי של עם ישראל, ואעפ"כ עסקו הם בבנינו הגשמי של עם ישראל, והצליח ה' בידם והקימו מדינה ומלכות והרימו את קרן ישראל כעם מכל העמים.

אמנם לשקר אין גלים, ואם לאיזה זמן קצר היה נראה שיש אפשרות להתחבר לעם ישראל ולתיקונו הגשמי בלי חיבור לענינם האמיתי, קל מהרה נתגלה שאין מציאות כזו, והמנתק עצמו מליבן של ישראל בהכרח יתנתק גם מן הרצון בטובתם הגשמית של ישראל, ואם תמהת איך עם יכול להשליך לכלא חייל מחייליו בעוון הריגת אויב, או אם תמהת איך עם נותן את אדמותיו לאויביו במתנה, דע לך שאין זה העם, רק אותם בני בליעל שניתקו את עצמם מענינו של עם ישראל ושבחרו מנותקים הם גם מן העם, הם העושים כל זאת, והם אין בינם ובין העם ולא כלום, לא אכפ"ל בטובת העם כלל, ועל כן יכולים הם לדון בדין בין בן עמם לבין בן אויב עמם באובייקטיביות גמורה, שאין להם שום רצון בטובת עם ישראל [ליתר דיוק תמיד תהיה נטיה לצד האויב, כי אויב ענין העם בהכרח יהיה גם אויב העם], ולכן אנו רואים, כי ככל שאדם מחובר יותר לדת ישראל ולמורשתו, מחובר הוא יותר לרצון בטובת ישראל ולשנאת אויבי עמו [ימין], וככל שאדם מנותק ממורשת ישראל וקדושתו כך הוא מאבד את הרגש הלאומי ואין לו חפץ בהצלחת עם הקודש ובמפלת אויביו [שמאל], כי הדברים אחד הם, עם ישראל הוא עם הקודש ואין חיבור לעם מבלי חיבור לקודש.

והנה יבוא האומר ויאמר - א"כ, מה לנו מכל זאת, ואיזו תקומה יש לה לכנסת ישראל בכך שנקבצו ישראל לארצם ויש להם ממשלה, אם ממשלה זו אינה מחוברת לעם ישראל, אין כאן

והנה כשם שכל עם יסודו הוא הרעיון הפנימי שלו, ומה שמאחד אותו להיות עם אחד הוא היות כל בניו בני תפיסה אחת ורעיון אחד, וכל רצונו בהצלחתו וברום קרנו היא רצונו בהצלחת הענין הפנימי שלו, כך בודאי גם עם הקודש יסוד מציאותם והיותם עם, הוא היותם בני תפיסת הקודש, והחיבור לעם קשור בהכרח לחיבור לענינם, והרצון לתיקון ולהצלחת העם מוכרח הוא להיות נובע מרצון לרוממות הרעיון הפנימי של העם.

ועפ"ז עולה, שאין בין עץ יוסף אשר ביד אפרים לבין עץ יהודה שום הפרש וחילוק, שהרצון בתיקונו הגשמי של עם ישראל והרצון לתיקונו הרוחני שניהם נובעים מאותו מקום, מן הרצון להרמת קרנו של רעיון הקודש העומד בבסיס מציאותה של כנסת ישראל, ואין ההבדל ביניהם אלא בשטח עבודתם, שמשוה בן יוסף עוסק בהרמת קרן הקודש ע"י תיקונם הגשמי של ישראל, ומשוה בן דוד עושה זאת ע"י תיקונם הפנימי של ישראל.

וממוצא דבר תבין ותשכיל, שא"א לו למשיח בן יוסף להיות דבר לעצמו, וכל ענינו הוא רק כסא דוד [כמ"ש האר"י בשעה"כ, שכסא דוד הוא מב"י], שמהותו של עם ישראל היא היותו נושא הרעיון הפנימי של ישראל, וכל תיקון הן גשמי והן רוחני שנתקן בישראל, מהותו היא התרחבות והתפשטות והתעצמות ענינה הפנימי של כנסת ישראל, ועל כן כל פעולת תיקון גשמית בישראל [שזהו ענינו של מב"י] אין לה חשיבות אלא מצד מה שהיא עומדת לכסא לענינה הפנימי של

וירושלים, ותאבים אנו לדעת מי היא ירושלים, זאת שאנו בניה והיא אמנו, מי עוד נמצא במרכז הענינים חוץ מאיתנו עם ישראל, והתשובה לזה היא שירושלים היא לב האומה, הרעיון הפנימי של האומה, שכל יחיד מיוחד האומה הוא בן הרעיון הזה וכל מציאותו וכל פעולותיו עומדים לשכלול הרעיון הזה, והיא החרבה בשפלות עמה, והנבנית כשבו בניה אליה, וקצרתי במקום שהיה ראוי להארך הרבה, ותן לחכם ויחכם עוד.

משתמש גם בעוברי עבירה, ומנפלאות תמים דעים הוא שסיבב ה' שקיבוץ זה ותחילת הרמת קרן ישראל נעשה ע"י רשעים שמגמתם בזה היתה ביטול ענינו של עם הקודש והפרכתו לעם ככל העמים [וכידוע ממרן הגר"ח מבריסק], אך הפך מחשבתם ורצונם מסובב ה' דרך מעשיהם עצמם את הרמת קרן ישראל האמיתית, ועוד עם כלביא יקום וכארי יתנשא, וישוב לציון ולענינו הפנימי באמת.

ובסוכה [מ"ח] אמרו - "א"ל ההוא מינא דשמיה ששון לר' אבהו עתידיטו דתמלו לי מיא לעלמא דאתי, דכתיב ושאתם מים בששון, א"ל אי הוה כתיב לששון כדקאמרת, השתא דכתיב בששון משכא דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא".

ואם כי סוד האגדה הזו עמוק מאד כנודע מרבינו הגר"א, אולי שמץ מינאו יתבאר לפי הנ"ל, דההוא מינא הוא ענין קליפת הערב רב, ור' אבהו הוא ענינו האמיתי של ישראל, דשופריה מעין שופרא דיעקב אבינו (צ"מ פ"ד, ג) והוא שייך לענין מב"ד, שאמרו עליו (כתובות י"ג) "רבא דעמיה מדברנא דאומתיה", וא"ל ההוא מינא לר' אבהו, שלעתיד לבוא ישתעבדו עניני הקדושה לקליפת הערב רב, והקדושה תחיה את קליפתם המתה, וכמו שנראה לכאורה, שהם משתמשים בשם עם הקודש ועיר הקודש לכל עניניהם, ובזה נגבו את לב העם לילך אחריהם, וא"ל ר' אבהו שסוף דבר יהיה ההפך, וכל פעולותיהם והכנותיהם ישובו וישמשו את הקדושה, ומשכא דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא, ועתה תשוב הממלכה לבית דוד, בקרוב בימינו אמנן [2].

הרמת קרן ישראל רק הרמת קרן עם אחר, עם מזויף שאיננו ישראל.

על דבר זה משיב הנביא ישעיהו ואומר - "שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך" (מ"ט, ט) - כל קיבוץ הגלויות הזה לאמיתו של דבר הוא לירושלים, שהיא ענינו הפנימי של עם הקודש [ע"י כסערה לטייל], ואם תשאלי שאין זה נראה כך, העם רחוק הוא מירושלים, רחוק מאהיו, רחוק מקדושתו, על זאת משיב הנביא ונשבע בשם ה' - "חי אני נאום ה' כי כולם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה", עוד יום יבוא והעם יחזור להתחבר לענינו, ישוב לירושלים, וירושלים תתקשט בבניה בונה שיהיו כולם לימודי ה', ראויים להיות לעדי לירושלים. וממש כעין זה מצינו במדרש פסיקתא רבתי ל"א - "שראתה ציון שהגלויות מתכנסות וכל ישראל והשמים והארץ שמחים להם והיא אינה נזכרת תחילה, התחילה אומרת ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני, אלא שכח אותי הרי הכל מתכנסים ואני אני נזכרת, התחילה אומרת וה' שכחני ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני, אמר לה הקדוש ברוך הוא יש חופה שאין לה כלה, שאי עיניך סביב וראי כולם נקבצו באו לך חי אני נאום ה' כי כולם כעדי תלבשים ותקשרים ככלה (שם ישעיהו מ"ט, י"ח) - עיי"ש כל הענין.

ואומר הכתוב (משלי כ"ג, י) - "רב מחולל כל ושוכר כסיל ושוכר עוברים", והיינו שהקב"ה הוא מחולל כל, ועל-מנת לקדם את מגמותיו פעמים הוא משתמש בכסילים ופעמים שהוא

לתומכי וידידי האגודה!

ניתן להיות מנוי על ערוצי "קדושת ציון" ותוך כך ליטול חלק באחזקת העלוו. מתרומה בסך 10 ₪ לחודש ומעלה, ניתן יהיה לקבל את העלוו עד לבית. כאותה הודמנות ניתן להזמין גם כמות של עלונים לצורך חלוקה.

לפרטים ניתן להתקשר למספר 052-7187627, או במייל - yyy7@neto.bezqint.net

[*] בגמ' מגילה ט"ז: אמרו "ששון - זו מילה", וכן אמרו בוהר (גמ' ר"ג, ג), דששון הוא יסוד, שהוא ענין יוסף ומשיח בן יוסף, ולפ"ז ההוא מינא דשמיה ששון הוא ענין הערלה המחפה ומכסה על משיח בן יוסף וצווקת ומכרות ואומרת אני יוסף, והיינו דא"ל ר"א משכא דההוא גברא משוינן ליה גודא, שהוא עור הערלה שעתיד לחזור לקדושה כמו שהאריך בזה רבינו הגר"א בספר צ"פ"ק [ד"ה חד לאלף יומין ועירין].

חזון ציון הרב רפאל ספייער

אמר לו ה' שיקנה את השדה. והטעם באמת מבואר בקנייה, שה' אמר לו, "לקוח את הספרים האלה את ספר המקנה... ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים". זאת אומרת, שקנין השדה עומד לירמיהו לדורות הבאים, וכשיחזרו תהיה השדה שייכת למשפחתו.

בזה למדנו לימוד גדול. שגם בזמן שחטאו ישראל ובעוונותיהם גלו מעל אדמתם, אין כיבוש הארץ מפקיע את רשות ישראל מעליה, אלא כיון שעתידים הם לחזור, הארץ עדיין שייכת להם, ואף כל אחד קניינו הפרטי נשאר לו.

ובאמת הרי ארץ ישראל שייכת לעם ישראל עוד קודם שכבשוה, ככתוב בכל מקום בתורה שנאמר לאבות, "לך ולזרעך נתתי את הארץ", ואמרו על זה בפרק רביעי דע"ז (דף כ"ג ע"ב), ירושה היא להם מאבותיהם. נמצא שגם כשכבשוה גוים אין בכך כלום, והארץ שייכת לישראל תמיד. [ואמנם הקדושה יכולה לפקוע, כמבואר שם (דף נ"ב ע"ב), אבל לא הקנין]. גם הראשונים הזכירו ענין זה, לענין קנין אגב ארבות. שהיו ראשונים שסברו שאפשר לסמוך על כך שיש לכל יהודי קרקע בארץ ישראל. עיי' תוס' פרק שלישי דב"ב (דף מ"ד ע"ב), וביתר ביאור בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ד סי' תקל"ו, וא"ת נטלוה הגוים ואנן בגלות קיי"ל לרבנן דקרקע אינה נגזלת ובחזקת ישראל היא וכו'. [ואף שלא סמכו על זה להלכה לענין זה מטעמים אחרים, עיקר הענין ברור].

בזה יתבאר דברי רמב"ן בשכחת העשין מ"ע ד', שכתב שמצות ירושת הארץ היא גם בזמן גלות. [עד כמה שהדבר מתאפשר]. שלכאורה הדבר תמוה שהרי ה' שנתנה חזר ולקחה, וכשם שהארץ הקיאה את הגויים שהיו לפנינו בגלל תועבותיהם, ובגלל זה ציוה ה' להורישם, שבה והקיאה את ישראל מאותו הטעם. אבל לפי המבואר לעיל לא לקח ה' את הארץ מכלל רשות ישראל, אלא רק הגלה את אנשיה מתוכה, ועדיין מי שמתאפשר לו הדבר מצוה עליו לחזור

"הנה חנמאל בן שלם דרך בא אליך לאמר קנה לך את שדי אשר בענתות כי לך משפט הגאלה לקנות... ואקנה את השדה מאת חנמאל בן דדי אשר בענתות ואשקלה לו את הכסף שבעה שקלים ועשרה הכסף". (ירמיהו ל"ג).

מעשה זה היה בשנה העשירית לצדקיהו כשחילות מלך בבל צרו על העיר, והיה ודאי הפתעה גדולה ליושבי ירושלים. באותו הזמן היתה התקוה בקרב אנשי ירושלים שנוכדנצר יעלה מירושלים, והיו אומרים "אולי יעשה ה' אותנו ככל נפלאותיו ויעלה מעלינו" (פס"ג כ"ב), ואילו ירמיהו מזהיר "כה אמר ה' הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ולכדה", ובגלל נבואה זו כלאוהו בחצר המטרה. והנה ירמיהו משקיע מכספו וקונה שדה, בעוד שלפי דבריו עצמו, לא נשאר הרבה זמן עד הגלות.

ירמיהו עצמו תמה בדבר, ושאל את ה' לפשר הענין. "ואתה אמרת אלי ... קנה לך השדה בכסף והעד עדים והעיר נתנה ביד הכשדים". ענה לו ה' שקניית השדה היא לאות וסימן, "כי כה אמר ה' כאשר הבאתי אל העם הזה את כל הרעה הגדולה הזאת כן אנכי מביא עליהם את כל הטובה אשר אנכי דבר עליהם... שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים בארץ ובערי ובסביבי ירושלים ובערי יהודה ובערי ההר ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשיב את שבותם נאם ה'". קניית השדה היא להראות שאין הגלות לעולם, אלא עוד עתידים לחזור ולהיגאל, ולקנות קרקעות בארץ הזאת.

ניתן להבין שמעשה קניית הקרקע אכן לא היה בה שום תועלת, שהרי יגלו, ואין ירמיהו עתיד לחזור לענתות ליהנות מהשדה, אלא שזה לסימן שעוד עתידים לקנות שדות. אבל אין נראה כן, שהרי בכל שאר העניינים, אכן ה' אמר לו להתנהג באופן שמראה שאין מה להשקיע יותר, ככתוב בפרק ט"ז, "לא תקח לך אשה ולא יהיו לך בנים ובנות במקום הזה וכו'", ורק לגבי הקרקע

ולאום מלאום יאמץ

הרב נפתלי סופר

[חלק א]

בצורת חיים זו, הרי שהיהדות תופסת מקום, רק בכל מה שקשור לאמונותיו הפרטיות של אדם ולהנהגותיו, אך לא לזהותו הלאומית. מקורה של צורת חשיבה זו בתפיסה שגויה של כל ענין היהדות, וכל המסר של תורת ישראל. בשורות הבאות ננסה לרדת לעומקם של דברים, ויהי ה' אלוקינו עמנו. אך לפני שנבוא לדון בקשר הבלתי ניתן לניתוק בין תורת ישראל ללאומיות היהודית, עלינו לרדת לשורשו של המושג "לאומיות".

לכל אדם יש זהות עצמית. זהות זו מתבטאת בהגדרה אשר מגדיר האדם את עצמו. כל אדם מגדיר את עצמו כאדם אינדיבידואלי. הגדרה זאת כוללת את האמונות שהוא מאמין בהן, הדברים החביבים עליו וכדומה. אך מכיון שהאדם הוא יצור חברתי, הרי שמלבד הגדרת הזהות האישית, או שמה נכון יותר לומר כחלק ממנה, לכל אדם ישנה אף זהות חברתית, כל אדם מגדיר את עצמו כחלק ממשפחה או קבוצה מסוימת, כחלק מחברה מסוימת, ובסופו של דבר כחלק מלאום מסוים.

כשם שנאמנותו ומחויבותו של האדם לידידיו הקרובים ולבני משפחתו, אינה שכלית בלבד, ורואים אנו תדיר אנשים, אשר יעשו מעשים בצורה לא הגיונית, ואף יסכנו את עצמם למען קרוביהם, מכיון שהם מרגישים שהם מקריבים

מזה שנים רבות, עדים אנו לתופעה מדאיגה. רואים אנו יהודים שומרי תורה ומצוות, אשר מרגישים הזדהות לאומית זרה. יכולה זאת להיות הזדהות לאומית עמוקה עם מקומות מושבותם בחו"ל, יכולים אנו לראות "יהודים אמריקאים" אשר שרים את ההמנון האמריקאי בדבקות עצומה, כאילו היה זה נוסח "לשם יחוד", או יהודים מדרי הממלכה הבריטית המאוחדת, אשר חשים רגש של גאווה בכל פעם שמזכירים לידם את בית המלוכה המהודר. ומאידך, יכולים אנו לראות בשנים האחרונות גם "יהודים ישראלים", אנשים אשר מקיימים את כל המצוות כהנתם, אולם רגש הלאומיות שלהם, כרת ברית עם ה"ישראליות" החדשה, על סמליה, ראשיה ותרבותה.

ראה בהרחבה ב"קדושת ציון" גליון כ"א, במאמר "מכתב לאחד מגדולי התורה" - בהערה (עמ' ט"ו), ואצטט משם פסקא אחת: "וכבר כמה קבוצת חרדים מודרניים שהקימו קבוצה המגדירה את עצמה 'חרדים' - 'ישראלים' (הנקראת בקיצור ח"ש), והם מצהירים על כך שהם מרגישים קשר וחיבור למדינה, אך ללא קשר לחזון הנביאים ולגאולה, אלא באותה צורה שיהודי באמריקה מחובר לאמריקה, ובצורה זו הם חוגגים את יום העצמאות...".

המשך "חזון ציון"

בברכות בפרק שביעי דברכות (דף מ"ח ע"ג), "על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים", שצריך לברך ברכה על הארץ וברכה על ירושלים. ובעוד שעיקר ברכת ירושלים הפכה לבקשה על בנינה, ורק החתימה נשארה להודות על כך שה' בונה את ירושלים, אבל ברכת הארץ, כולה הודאה היא, ולא ראו צורך גם בגלות, להופכה לבקשה. שגם בעוד שהעיר חרבה, הארץ עצמה שייכת לישראל, וראוי עדיין להודות על כך באותה המידה.

ולהורישו. גם רמב"ם שלא מנה את ירושת הארץ כמצוה, אלא כפי שהבין רמב"ן בדעתו, הוא סבר שזה יעוד והבטחה של שכר לישראל, כותב במ"ע קנ"ג, "אילו איפשר דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל, חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל". הרי שגם הוא נוקט שאף בזמן הגלות יעוד והבטחה זו קיימת במידת מה, והיינו כמו שביארנו.

דבר זה ניכר גם בברכת המזון, שחז"ל דרשו

ישראל עומד במצבו המתוקן, הרי שנוספים לאלו אף הכפיות למלך אחד, ההשתתפות בצבא-עם אחד, וצורת חיים אשר כל כולה מבטאת את היותו של היחיד חלק מהעם היהודי[*].

בכל שנות גלותנו, בהיות עם ישראל מנותקים ממקום גידולם הטבעי, מסתופפים בצילם של שליטים רבי חסד... היה עמנו נתון במלחמת הישרדות ממש. הגזירות צצו חדשות לבקרים כפטירות אחר הגשם, האומות השולטות בכיפה התחלפו להם ללא הכנה מוקדמת, ואף לחם לאכול ובגד ללבוש, לא היו דבר מובן מאליו למי שבשם ישראל יכנה. אך יותר ממה שהוצרכנו להילחם על חיינו החומריים, על הזכות להניח את ראשינו תחת קורת גג, ניטשה המלחמה בחזית אחרת, בחזית הלאומית. שנים רבות היו ישראל בגלות. צר ומצוק מצאונו, גזירות ושמות, שריפות וטיבחות, ועדיין עם ישראל חי, לא רק גופו חי, כי אם גם נשמתו חיה וקיימת. ה' אלוקינו ברוב רחמי וחסדינו, לא נתננו ביד אויבינו לכלותינו, וישב אותנו לארצינו כיום הזה, לאכול מפריה ולשבע מטובה. ועדיין מצפים אנו לראות בבנין בית מקדשינו, ובבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן. היאך היה הדבר הזה? היאך הצליחו העם המושפל והנבזה כל כך, לקום לתחיה מאפר?

[*] ראוי בהקשר לכך לשים לב לדברי הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ג', שם הוא מונה את אלו שאין להם חלק לעולם הבא. כצפוי, אנו מוצאים שם את המונים והאפיקורסים, אלו שכופרים ביסודי הדת וכן מחטאי הרכים ועוד אנשים מהסוג הזה. אולם בהלכה י"א, צפוייה לנו הפתעה. וז"ל הרמב"ם שם – "הפורש מדרכי צבור ואף על פי שלא עבר עבירות אלא נברל מעדת ישראל ואינו עושה מצות בכללן ולא נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאילו אינו מהן אין לו חלק לעולם הבא". הלכה זו אומרת דרשני, הרי מדובר במי שמדקדק בקלה כבחמורה ועל-פניו אינו עובר שום עבירה. אולם לפי מה שבארנו, מובן היטב מדוע עוונת כה חמורה, שהוא מבריל את עצמו מכלל ישראל, וממילא הוא פורש מהעם ואינו מעוניין להמנות בכללם, ועל-כן גם לא ישתתף בשמחתם.

משהו למען "עצמם" - כך באותה מידה, הזהות הלאומית של האדם, איננה הגדרה שכלית, אלא רגש עמוק מאד אשר קיים בלב האדם, וקושר אותו בנימים חזקים ללאומיותו.

בימי קדם היתה הלאומיות דבר אשר כלל בתוכו כמעט את כל מהלך חייהם של הפרטים אשר השתייכו לקבוצה הלאומית. כל בני הלאום האמינו באותם האלילים, הכפיפו את עצמם לאותו המלך, שמרו בקנאות על שטח גיאוגרפי מסוים, וניהלו את כל מערכת חייהם, עם סמלים רבים, ותרבות שלימה, אשר יחדו כל קבוצת אנשים, והפכו אותם מיחידים רבים ללאום אחד. כך, לדוגמא, הלאומיות המצרית הקדומה, מורכבת היתה מאנשים אשר האמינו באילי מצרים, כפופים היו לשלטון המצרי, והרגישו נאמנות עד כדי מסירות נפש לאדמת מצרים, לאלוהיה, למלכיה ולסמליה.

מכיון שהלאומיות היא רגש חזק מאד, אשר מהווה חלק מהזהות העצמית של האדם, יכלו עמים שלמים לנהל מלחמות עקובות מדם למען פיסת קרקע לא משמעותית, או למען כבודו של הדגל, כיון שההסתכלות הלאומית הקדומה נתנה לאדם הפרטי את התחושה, ולפיה יש לו משמעות רק עד כמה שהוא מהווה חלק מהלאום הגדול, וממילא האדם הרגיש שהוא יותר "קיים" אם מסר הוא את נפשו למען הכלל, מאשר אם המשיך לחיות, תוך כדי בנייה או אי מסירת כל עצמותו, לאינטרסים של הכלל.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, אף היהדות איננה רק אוסף של אמונות, חוקים והנהגות. היהדות היא מערכת חיים לאומית, אשר בה האיש הפרטי חי את כל חייו כחלק מעם ישראל. היהדות דורשת לעצמה לא רק את אמונותיו של האדם, לא רק את מעשיו, כי אם גם את הגדרתו העצמית. כל ישראל מחוברים זה לזה, וערבים זה בזה, לא רק בכך שבני אב אחד נחנו, אלא בכך שהגדרתנו העצמית, בנויה מהשתעבודות מוחלטת לא' אחד, חיבור רגשי עמוק לשטח גיאוגרפי מסוים - ארצנו הקדושה, לימודי חובה בספר אחד - ספר התורה, דיבור בשפה יחודית - לשון הקודש, וכשעם

אהינו ה' אחד", ולא לכרוע ברך בפני צורריהם.

זהות לאומית זאת, אשר פיעמה בליבות עם ישראל, היא אשר החזיקה אותם לאורך שנות גלותם. כל איש ישראל ידע, שאף אם ישן הוא תחת כיפת השמים, הרי שבסוף הדרך מצפה לו ארץ רחבת ידים. אף אם לעת עתה נאלץ הוא לכסוס עפר למחיתו, הרי שבביתו האמיתי עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. שלוש פעמים ביום, היה מבקש היהודי בכל מיני צורות, לשוב אל צור מחצבתו. 'נפוצותינו בקץ מארבע כנפות הארץ', 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב', 'והשב את העבודה לדביר ביתך', משפטים אלו לא נאמרו כתפילה בלבד, מטרתם היתה, ועודנה, לחזק את נימי הקשר בין לב היהודי לאהיו, לעמו, לארצו, ולמקדשו. ובמשך כל שנות הגלות, לא פסקו מלהדהד באזני היהודי דברי הנביא ירמיהו, שהבטיח - "עוד אֶבְנֶה וְנִבְנֶה בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל, עוֹד תַּעֲדִי תַפְיָה וְיִצְאָת בְּמַחֹל מִשְׁחָקִים" (ירמיהו, ג).

עברו שנים, ההיסטוריה המשיכה לכתוב את עצמה, והנה כבשו הדתות החדשות [האיסלאם והנצרות ימ"ש] רבות מאומות העולם. המוטיב הדתי חדל מלהיות דבר המיוחד כל לאום לבדו, ושוב נשארו הסמלים, התרבות, והנאמנות לפיסת אדמה כלשהי, כמרכיבי הלאומיות. עדיין היו חיילי כל אומה מוכנים למסור את נפשם למען הדגל, לשפוף נהרות של דם למען כל פיסת אדמה, אך הדת כבר לא היתה חלק מהמוטיבים המבדילים בין עם לעם. אם בימים קדמוניים נלחמו כל עובדי 'כמוש' שכם אל שכם כנגד עובדי 'פעור', וכאשר ניצח צד אחד בכלחמה, נהג לנהוג בשבי את אלילו של יריבו, לאמרו, אלילנו חזק הוא מאיליכם, הרי שבשנים מאוחרות ראו עינינו היאך ילחמו שני צבאות אלו באלו, כאשר שניהם שוחחים לצלוב, או לחילופין כורעים למשוגע.

אם בשנים הראשונות למהפכה זו, עוד היתה הדת חלק מהזהות הלאומית, אף שלא היתה מיוחדת ללאומיות אחת - כדי להיות ספרדי נאמן, היה צריך האזרח להיות בראש ובראשונה נוצרי נאמן - הרי שבשנים מאוחרות יותר, כבר לא היתה ההשתייכות לדת מסוימת תנאי סף להתקבלות

עמים רבים צצו ונעלמו מעל במת ההיסטוריה, מפעם לפעם קמה אימפריה רבת כח, כבשה את כל סביבותיה, הטילה את אימתה על כל מתנגדיה, ויותר מכל - מחקה את התרבויות הקדומות, והשליטה על הכל את תרבותה שלה. כאשר נכבש עם אחד תחת מגפי אומה אחרת, משתלם היה לבני האומה הנכבשת לשנות את זהותם, ולהתאימה לכובשיהם. לא היתה להם כל סיבה לחשוב, כי תרבותם תחזור שוב להיות דומיננטית. אם גלו הם לארצות אחרות, אף לא היתה סבירות שיחזרו למקומם הראשון. והדבר הסביר ביותר היה להיטמע בתוך הכוח הכובש, על אמונותיו, תרבותו ולאומיותו. ואכן, העמים הכבושים לא עמדו מנגד, הכפיפו ראשם בפני הגלים אשר עברו עליהם, ונהפכו לבשר מבשרה של התרבות השלטת. פעם היו אלו האשורים, פעם הבבלים, פעם היונים, ועוד רבים ורעים, אשר הותירו את חותמם על אומות העולם.

אולם לא ככל העמים בית ישראל. גלותם לא באה בפתע פתאום, הוזהרו הם על כך שנים רבות מראש, ואף כאשר גלו, ידעו הם, כי עתידים הם לחזור לכבודם הראשון. הם המשיכו להשתמש בתפילותיהם, בשפתם היחודית, שמרו אמונים לארצם, ואף את מצוות אלהים לא עזבו. אף אם נאלצו לנדוד לקצוות תבל, נשארו הם בני הלאומיות היהודית, המשיכו להרגיש ערבות כלפי כל יהודי העולם, וכל חייהם התנהלו מתוך צפיה לחזור למקומם הראשון. לאומיות זאת שורשיה נטועים עמוק במעמד הר סיני, שם ראו כל העם היאך ירד אלהים על הר סיני מתוך האש, שם הבינו כי דתם היא האמת המוחלטת, האלהית, ולא תרבות אנושית אשר אמש נולדה ומחר תיקבר.

צירוף זה שבין ההכרה בצדקת דרכם, לבין האמונה, כי לאחר כל שנות הגלות שוב תהיה להם עדנה, היא אשר שמרה את בני ישראל לכל יתערבו בגוים. אמנם לא כולם עמדו במבחן, היו אשר העדיפו את השלוה האישית העכשווית, על פני הנאמנות למסורת אבותיהם, אך האומה בכללותה עמדה במבחן בהצלחה, כאשר בשעות השבר הקשות ביותר, העדיפו לילך לכבשנים כאשר בפיהם מתנגן ההמנון הלאומי - "שמע ישראל ה'

המערבי, ולפתע החליטו יהודים רבים כי יש לעזוב את הגלות, ולחזור אל הלאומיות היהודית. הבנה זאת נכונה היתה, אילו היו עם ישראל חוזרים אל הלאומיות היהודית בשלמותה, אל מצוות ה' וחוקיו ואל הקשר לארץ ישראל כ'ארץ הקדש'. ודאי היה דבר זה יכול להקיץ את הקץ על הגלות האחרונה, ולהחזיר עטרה ליושנה.

אך פושעי ישראל לא חפצו במצוות ה', לא חפצו לשבת ב'ארץ הקדש', חפצו רק ב'רוח לאומית', בלאומיות יהודית המנותקת מתורת ישראל, המנותקת מקשר לבורא העולם. דבר זה היווה סכנה עצומה, רבים נפלו בפח, קנו את המוצר החדש, ואכן החלו להאמין, שאין צורך לקיים את המצות משבאה הגאולה, ועוד רעיונות מעין אלו. עתה הוצרכו חכמי ישראל להילחם לצד השני, להעמיד את היהדות ככפיפות לתורת ישראל, ולא רק כזיקה ללאומיות יהודית, המעורטלת מתורה ומצוות. מלחמה זאת גרמה, במידה מסוימת, לניתוק רגשי של שומרי התורה מהלאומיות היהודית האמיתית. קשה להלחם במי שמעמיד את הזיקה לארץ ישראל כתחליף ליהדות, כאשר אף אנו מרגישים זיקה חזקה לארץ ישראל, ודבר זה גרם לכהות מסוימת בקשר של היהודי ללאומיותו.

אך אין אדם שיכול לחיות ללא זהות לאומית, ואם ניסו היראים להשיל מהיהדות את המימד הלאומי, כדי להשיג הפרדה מוחלטת מאחינו הטועים, הרי שהרגש הלאומי אשר טבע האלוקים בלב כל אדם, החל לחפש תחליפים. זהו הדבר שגרם לתופעה אשר תארנו בפתחת המאמר. כדי להינצל מצרה זו עלינו לחזק את הקשר שלנו לתורת ישראל, לא רק כדת וכאוסף של מצוות וחוקים, אלא בעיקר כצורת חיים לאומית, צורת חיים של עם היושב בארצו, מקיים את מצוות ה' אלוקיו, והוגה בתורתו.

במאמר הבא נרחיב בעז"ה, בדרכים להעמקת זיקה זאת בצורה טהורה, וכן נעמיד עוד נקודות מרכזיות, אשר גורמות לאיבוד הקשר והזיקה ללאומיות היהודית הישראלית האמיתית, המשועבדת אך ורק לאלוקי ישראל ולתורתו. ■

לזרועות האומות השונות. כבר יכולנו לראות בני דתות שונות, מסתופפים תחת צלו של אותו הדגל, נלחמים אלו לצד אלו, ומשאירים בצד את אמונתם הדתית, כענין שבין אדם לעצמו.

הפרדה זו בין דת ללאומיות, אשר עברה על רבים מאומות 'העולם המתקדם', היוותה פיתוי גדול עבור היהודי הנרדף. מעתה - חשב לעצמו - אוכל להמשיך להיות יהודי במעשי, ומאידך להיות בן אומה אחרת בלאומיות. ויקומו חלושי האמונה בבני ישראל, ויאמרו בליבם, הנה שנים רבות מחפשים אנו דרך להשליך מעלינו את כתם היהדות, ניסינו להתערב בגוים אך הם לא חפצו בכך, ניסינו לשכוח את יהדותנו, וזיכרונה לנו שונאינו. אך עתה נוכל להיות ככל הגוים, ניטול לעצמנו את הדת היהודית, ללא שום זיקה ללאומיות היהודית. כשם שיש מאמיני הדת הנוצרית, אשר מסתופפים תחת דגלה של בריטניה הגדולה, ומאידך חבריהם לספסל הטומאה הנוצרית, חוסים תחת כנפיה של צרפת, כך מעתה יוכלו היהודים להיטמע בארצות אויביהם. יהיו מאמיני הדת היהודית, המשתייכים ללאומיות הבריטית, ומאידך יהיו היהודים בצרפת - "צרפתים בני דת משה". וימחקו מנוסח התפילה את כל המשפטים ה"לאומיים", שהרי אם מהיום אנו צרפתים או גרמנים, מדוע נבקש שיחזירו אֵהינו לארץ ישראל? ומדוע נרגיש זיקה כלשהי ליהודים דרי ארצות אחרות?

כמוכן, שחכמי ישראל נלחמו בכך בכל תוקף, שהרי היהדות איננה כפופה לשינויים העוברים על אומות העולם, תורת ישראל אינה משתנית עם הזמן, ויותר מכל, הרי היהדות היא צורת חיים שלמה, הכוללת דת - תורה ומצוות, ולאומיות - זיקה לארץ הקודש ולעיר הקודש. וכיון שאותה תורה שציוותה אותנו על המצות שבין אדם לחברו ועל המצות שבין אדם למקום, היא אשר ציוותה אותנו על החיים כעם יהודי, ועל הקשר הרגשי העמוק לארצנו הקדושה, א"כ מיהו החצוף אשר יערוך את ההבדלה, ויאמר כי רק החלק ה'דתי' של התורה רלוונטי, אך לא החלק ה'לאומי'.

עברו שנים לא רבות, ועתה קם האיום מהצד השני, רוח לאומיות ולאומנות עברה על העולם

ספר קול התור

הרב חיים פרידמן

[מאמר י"ד]

השבועה שלא
ירחקו את הקץ

שמשיבועם שכן יעוררו
את האהבה לאחר
שתחפץ, וזהו השבועה
שלא ירחקו את הקץ.

[אופן ב'] "אם" תעירו -
לפעמים "אם"

משמש בלשון "אשר" [וכמש"כ (בראשית כד, טו),
עד' אם כלול לשתת', ותרגם אונקלוס' עד דיספקון
למשתי", וביאר רש"י "הרי 'אם' משמש בלשון
'אשר'"]. וכן כאן "השבועתי אתכם - אשר תעירו
ואשר תעוררו את האהבה.

וכך ביאר רמ"ד וואלי (ציאור המש' מגילת, שכ"ש, עמוד
כז), שיש כאן שבועה שכן יעוררו ויבעירו את
האהבה - עד שהאהבה תתלבה מאליה ותחפץ.
וזה לשונו:

"אבל צריך עכ"פ ההתעוררות של
התחתונים, שעל ידי מעשיהם הטובים

והתפילות והתחינות
שלהם - יעוררו את האהבה
העליונה שהיא סוד הימין,
עד שתחפץ לחבק ולקרב,
ולהקים את הנופלת. וז"ש:
השבועתי אתכם... אם תעירו
ואם תעוררו את האהבה עד
שתחפץ... ולכן היא יכולה
להכריח בלשון שבועה,
שיתעוררו להשלים את
חיובו... [ועד"ז פירש בדברים, משכ
למך (עמ' ק"ג)].

[אופן ג'] רש"י (שיר השירים
ז, ז) פירש, שהשבועה היא
שלא תשניאו את האהבה,
וזה לשונו:

"אם תעירו ואם תעוררו את האהבה -
שביני לדודי... אם תעירו - אם תשניאו כמו
(שמואל א - כח, טו) 'וה' קר מעליך ויהי ערך' [ושם
בתרגום ובפירש"י: 'ערך. לשון שונא...'].
ואם תעוררו - כמו העורר על השדה".

[אופן ד'] הגר"א (שיר השירים, ז, ז, ע"ד הסתה) פירש:

במאמרים י"א - י"ג,
הבאנו ג' מהלכים בביאור
עניינה של השואה הנוראה
ביחס ל"שיבת ציון":

א. מחיית עמלק [הגרמנים] - תנאי לכיבוש א"י
(מאמר י"ב).

ב. השואה עוררה קנאת ה' להרמת קרן ישראל
(ס).

ג. השואה אילצה את ישראל לברוח לארץ
ישראל (מאמר י"ג - י"ד).

המהלך הרביעי, במאמר שלפנינו, שהשואה
באה מצד השבועות שהקב"ה השביע את ישראל.

□ □ □

כתוב (שיר השירים ז, ז): "השבעתי
אתכם בנות ירושלים
בצבאות או באילות השדה אם
תעירו ואם תעוררו את האהבה
עד שתחפץ".

ואמרו במסכת כתובות (ק"א, ב):
שאחת מהשבועות
היא "שלא ירחקו את הקץ".
ובפירש"י שם הביא שתי
גירסאות: א. שלא ירחקו
[בדל"ת] את הקץ. ב. שלא
ירחקו [ברי"ש] את הקץ.

□ □ □

וצ"ב, שהרי בפסוק כתוב "אם
תעירו ואם תעוררו את

האהבה", ומשמע שהשבועה הוא שלא יעירו
את האהבה. והיכן מצינו בכתוב שבועה "שלא
ירחקו את הקץ"?

והתשובה לזה בד' אופנים:

[אופן א'] מזה שאמר: "השבועתי אתכם...
[שלא] תעירו את האהבה עד
שתחפץ" - מכלל לאו אתה שומע הן,

טִירַת קָסָף, שאם היו עולים כולם ביחד כחומה בימי עזרא - היו זוכים להשראת השכינה, וביהמ"ק לא היה חרב. וכלפי אלו שלא עלו בחומה, אמר ריש לקיש: "אהא סנינא לכו".

וכ"כ ב"קול התור" (פרק א' אות ע"ו): "אם יהיה אפשר להעביר לארץ ישראל שישים רבוא בפעם אחת, צריכים לעשות זה מיד... כי אז תשתלם מיד הגאולה השלמה בענני שמיא בדרך נסית".

[עיין בשו"ת "ציץ אליעזר" (תק"י, השלמה לסיון ב') שקישר את דברי "קול התור" לדברי הגמ' הנ"ל ביומא].

על־ידי כיבוש ובנין ונטיעת אר"י - מחישים את הקץ

ועתה ניצבת בפנינו השאלה - מה היא הפעולה, שעל ידה 'דוחקים' או 'מרחקים' את הקץ?

ובאמת שכבר נתבאר לעיל בסמוך שהוא ע"י העליה בחומה, אמנם זו רק אחת מהפעולות, ונבוא ונראה את השלמת הענין:

כתוב (ישעיהו ס, כג) 'הַקִּטְוֹן יְהִיָּה לְאֶלֶף, וְהַצֵּעִיר לְגוֹי עָצוּם, אָנֹכִי ה' בְּעֵתָהּ אַחֲשִׁינָהּ'.
ומבאר הגר"א: שיש אלף מדריגות בגאולה:

תתקצ"ט (999) מדריגות -

הן מדריגות הגאולה הבאות באיתערותא דלתתא בדרך טבעית ע"י משיח בן יוסף, והמדריגה האלף - היא מדריגת הגאולה הבאה בדרך ניסית ללא כל סיוע טבעי ('קול התור') [להלן בר"ת: ק"ה] פ"ב בחינה ב"ה, וכן 'משיח בן יוסף משיח בן דוד' עולה למספר אלף ('ק"ה פ"ב, חלק ב', ס"א).

עפי"ז מבאר הגר"א את דברי הכתוב, כך:

'הַקִּטְוֹן' - משיח בן יוסף, שהוא אפרים, שנקרא 'אַחִיו הַקִּטְוֹן' (צדאשית מתיב, ק"ה פ"א ס"ה).

'יְהִיָּה לְאֶלֶף' - כאשר הוא יכבוש ויבנה את אר"י וישע נטיעותיה, ויפעל את כל מדריגות

"השבועתי אתכם בנות ירושלים. פירוש, כשתבא לאהבה גדולה... אם תעירו ואם תעוררו - להסטין למעלה ולסתור את האהבה".

וי"ל שלמד ש"תעירו" מלשון "ערו ערו עד הַיָּסוּד" (הי"ס קמ"ג) שהוא לשון החרבה וסתירת בנין, וכן כאן שלא תסתרו ותחריבו את האהבה.

[ובפירוש הרמב"ן: "השבועתי אתכם, אומרת לישראל הזהרו פן יגרום החטא ותסתלק השכינה"].

נמצינו למדים בד' אופנים - איך מבואר בכתוב שבועה "שלא ירחקו את הקץ".

והמסקנה היוצאת היא, שקודם שנתקיים "שתחפץ האהבה" - השבועה היא "שלא ירחקו את הקץ", ולאחר שנתקיים "שתחפץ" - השבועה היא "שלא ירחקו את הקץ".

יְחִיוֹק דִּיחֻק אֲתָכֶם - הַשְּׁבַעְתִּי אֲתָכֶם

הפייטן הקדמון רבי שלמה הבבלי, כתב בפיוטו

"אור ישע" לשחרית יום ראשון דפסח, ברכת "יוצר אור" (עין צפירש"י לשמות כ"ט, שהסתמך על הפיוט ה"ל; וצפירש"י לשה"ש ד"ו; וצפירש"י "הפחדם" כחז רש"י: "קדושי עליון כגון... רבי שלמה הצנזרי"):
"יְחִיוֹק דִּיחֻק אֲתָכֶם - הַשְּׁבַעְתִּי אֲתָכֶם". וביאר הרו"ה: **ש**הוא **כ**שני

הגירסאות ברש"י במסכת כחוצות דף ק"ה ב"ל.

ולכאורה א"א לומר שהוא גרס את שתי הגירסאות יחדיו, שא"כ הוא מוסיף על מנין השבועות שמנו בגמ', עיי"ש.

ובע"כ צ"ל שהוא גרס רק את הגירסה "שלא ירחקו את הקץ", ומה שאמר שיש שבועה "שלא ירחקו את הקץ", זוהי אותה השבועה שהגמ' הזכירה קודם לכן: "שקודם שתחפץ האהבה - לא יעלו בחומה" [ופירש"י כולם יחד וביד חזקה], כי העליה בחומה מזרזת את הגאולה, וכמבואר ביומא (ע, ב) על הפסוק (שיר השירים פ"ח, ס' פסוק ע'): "אם חוֹמָה היא נִבְנְהָ עֲלֶיהָ

והנה במאמרים הקרובים יתבאר בס"ד, שהקץ האחרון שבו מתחילים ימות משיח בן יוסף, ועמם פקיעת השבועה שלא יעוררו את האהבה - התחילו מתחילת האלף השישי, ובפרט בשנת

ת"ק - תקמ"ב לאלף השישי. וכאן נסתפק בהבאת דברי הספה"ק "קול התור" (פרק א' סימן ד')

"עקבות משיחא [כלומר: "ימות משיח בן יוסף", וכמו שכתב פה שלישי להגר"א - הגאון רבי יצחק אייזיק חבר זיע"א ("ליקוטי הגר"א" עמ' צ"ב יתק" דף מ"ג): **"ומשיח בן יוסף** הוא תחילה... שעל ידו יהיה קיבוץ גלויות... ולכן אז יתגבר הסטרא אחרא ביותר בעקבות

משיחא..."] בכללות, נפתחו תחילה בשעה הראשונה של בוקר יום הששי לשתיתאה, היינו שנת ת"ק לאלף השישי דנא. ומשעה לשעה מתקדמים העקבות מבחינות רבות. וכנודע, כל שעה ארבעים ואחת שנה ושמונה חדשים... ומהשעה השניה [היינו משנת תקמ"ב] נכנסה בחינתם של כל בית ישראל הן הכלל והן כל איש ואיש בישראל, בפקידה דמעליתא של משיחא דאתחלתא משיח בן יוסף".

ומעתה, מכיון שמתחילת האלף השישי, וביותר משנת ת"ק - תקמ"ב - התחילו ימות משיח בן יוסף, ופקעה השבועה "שלא יִדְחֲקוּ אֶת הַקֶּץ" - ממילא במקומה חלה השבועה "שלא יִדְחֲקוּ אֶת הַקֶּץ".

ומכיון שנאמר על השבועות: "אם אתם מקיימים את השבועה מוטב, ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות או כאיילות השדה" (כמוצית ק"ב, ב) - ממילא, מתחילת האלף השישי, וביותר משנת ת"ק - תקמ"ב, אשר חלה השבועה "שלא יִדְחֲקוּ אֶת הַקֶּץ" - אותה שבועה הפכה פניה וכל עונשיה על המרחקים את הקץ והסותרים את האהבה - ע"י שהם נמנעים ומונעים את

הגאולה הבאות באיתערותא דלתתא בדרך טבעית - עד המדריגה תתקצ"ט שהוא המנין הסוכם ומשלים לאלף (ק"ר"ב פ"ב ס"ו; וע"ש פ"ד ס"ג, ר"ח חזון ליון" עמוד 133 וז"ל).

'וְהַצְעִיר' - משיח בן יוסף, שהוא 'אֶפְרַיִם; וְהוּא הַצְעִיר' (בראשית מ"ד, ק"ר"ב פ"ב ס"ח).

'לְגוֹי עֲצוּם' - כאשר יתקבצו ששים רבוא יהודים [הנקראים 'גוי עצום'] לארץ ישראל בבת אחת (ק"ר"ב פ"ב ס"ז; וע"ש פ"א ס"ו). וכוא מה שחכר לט"ל שבעליה צחומה מחיפה הגאולה.

'אָנִי ה' בְּעֵתָהּ אֲחִישְׁנָה' - אם אכן עם ישראל

שכולם ניצוצות "משיח בן יוסף" (ק"ר"ב, פ"א סימנים ד-ז) יעשו את הפעולות הנ"ל - אני ה' אחיש את ה'בְּעֵתָהּ, את הקץ האחרון של הגאולה השלימה דמשיח בן דוד.

כלומר, אם [לדוגמא] ה"בְּעֵתָהּ" של משיח בן דוד - היא בט"ו ניסן, ועכשיו עומדים בט"ו חשון - אזי הקב"ה המחליף את הזמנים, יקדים ויעביר את הזמן ט"ו ניסן לעכשיו, ותבוא הגאולה השלימה.

[לעיון נוסף/מלא: קול התור: פ"א סימנים ח"כ"ד; פ"ב בחינות יב-לה-מג-ס-קב, פ"ב חלק ב' סימנים א-ד; פ"ג סימנים ז-ח; פ"ד ס"א; פ"ה חלק א' כולן].

א"כ מבואר כאן, שהפעולות הטבעיות, בכיבוש, ובנין, ונטיעת הארץ - הן הן הפעולות שמחישות את הקץ.

□ □ □

מתחילת האלף השישי, ובפרט בת"ק - הגיע זמן "שתחפץ" האהבה

והנה נתבאר לעיל, שקודם שנתקיים "שתחפץ האהבה" - השבועה היא "שלא יִדְחֲקוּ אֶת הַקֶּץ", ולאחר שנתקיים "שתחפץ" - השבועה היא "שלא יִדְחֲקוּ אֶת הַקֶּץ".

על שמו של "כיבוש ארץ ישראל", שהרי דווקא משנת תש"ח שעם ישראל כבש את ארץ ישראל – התחילו התנועות של חזרה בתשובה, עד היום שכבר למעלה ממליון יהודים חזרו בתשובה. כן ירבו.

□ □ □

ומעתה מוכן מה שנתבאר (במלמד י"ג) בשם הגר"א ותלמידיו זיע"א [וכן מהנהגת החפץ חיים והגאון מפוניבז' צוק"ל], שהגר"א הזהיר על שואה אם לא יזדרזו לעלות לא"י, ולהנ"ל הוא ג"כ מצד קיום גזירת "ואם לאו אני מתיר את בשרכם..." – על עבירת השבועה "שלא ירחקו את הקץ".

ומאידך, יושבי ארץ ישראל ניצלו מהשואה בניסי ניסים [שבשנת תש"ב הנאצים ימ"ש עמדו בשערי א"י, ומסיבה שאין לה הסבר צבאי - חזרו לאחוריהם], וכן יושבי א"י ניצלו בניסי ניסים מהשואה שהערבים רצו לחולל בשנת תשכ"ז, והניסים עלו מדריגה, שהם מחוץ לגדרי הטבע משנת תנש"א במלחמת המפרץ, והנהגה זו ממשיכה בלי הפסק עד היום. – וזהו משום שבארץ ישראל מקיימים את השבועה, שמעוררים את האהבה שכבר חפצה. ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו.

□ □ □

"מִלְךְ אֶסּוּר בְּרִהְטִים" (פיר הכינים י"ז) – "בכבלי האהבה, ולא יוכל להתנענע בלעדה כאסור בזיקים". (מלבי"ם).

"וְאִין אֶסּוּר אֶלָּא שְׁבוּעָה... לְפִיכָּ אִינוּ יָכֵל לְעֵבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ" (תנאומא ללבי"ם, ג).

הפעולות הטבעיות, בכיבוש ובנין ונטיעת הארץ - שהם המקרבים את הקץ.

וכמש"כ הג"ר מרדכי גימפל יפה צוק"ל (הוצא בספר 'שיבת ציון' עמ' 15):

"אם שכחנו חיבת ארצנו - היינו שכוחים ועזובים גם אנחנו, כי אז היינו כמרחיקים את הקץ, אשר השביענו ע"ז להיות כצבאות או כאילות השדה, וכדברי חז"ל התייר דמם כצבאות וכאילות השדה".

וכך אמר הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד צוק"ל:

"וכנראה [= מתוך ההתעוררות שהזכיר לעיל לעליות לאר"י] נתקיים בנו אם תעירו וכו' עד שתחפץ, והנראה שהחפץ הזה התעוררות עליון...". ('האיש על הסומה' ח"ג עמ' 145).

ועוד אמר:

"כמה וכמה פעמים ביקשתי וצויתתי להגיד להיהודים החרדים, שכל מי שסיפק בידו לעלות לארץ ישראל ואינו עולה - עתיד ליתן את הדין". (שם עמוד 148).

ולהנ"ל, הא [שעתיד ליתן הדין] - בהא [שנתקיים בנו "עד שתחפץ"] רתליא.

□ □ □

ואכן מיד בשנת תקמ"ב - שבה היה מוטל על עם ישראל לעורר את האהבה העליונה - התחילו ניצני האסון הגדול של עם ישראל, כי "ההשכלה הארורה" התחילה להרים ראש בדיוק בשנת תקמ"ב (ראה בספר 'הגאון', ח"ג, עמ' 610; וע"ע בהקדמת שו"ת 'פאת שדך' חלק ח', להג"ר שמואל דוד מניק ז"ל).

[ומאידך תהליך ה"חזרה בתשובה" רשום דווקא

תרגום ועריכה תורנית

שרותי תרגום ומאנגלית לעברית ועריכה תורנית בעברית.
עבודה מקצועית ויעילה, עם נסיון והמלצות.
ניתן להתקשר לטלפון 052-7178725.

בטרם יפציע השחר א. קאלוש

1

החץ שנורה לעברו היה קרוב כליכך, עד כי יכול היה חנינא לחוש את משב האוויר שהביא עימו במסלולו ולהרגיש את דגדוגו על גבי אחת משכמותיו. נשימתו נעשתה מואצת, לבו דפק בפראת ונחלי זיעה זלגו, אך חנינא לא שת לבו לכל זאת, כי אם למשימתו האחת, והיא להיוותר בחיים.

במשך דקות ארוכות נמלט, דקות שנדמו בעיניו כנצח, עד כי יכול היה להיות בטוח שיצא משדה ראייתם של רודפיו. ועל אף ששמע את צעקותיהם, צעקות בשפתם הזרה שנדמו כגיבובי קללות נוטפי שמצה וכעס, ידע כי אין באפשרותם לאתר אותו בחסות החשיכה.

הירח, ידע חנינא, היה הפעם לטובתו והואיל לשקוע בבוסריותו, כמנהגו מימים ימימה בשבועו הראשון של החודש, מבלי להותיר אחריו עקבות חלושים העלולים להפליאו. וכיהודי, הנאבק על חייו ועל דתו כאחד, חש חנינא גאווה על היותו בן העם המונה את ירחיו בהתאם למסלול הלבנה.

נביחות הכלבים הלכו ודעכו, אך חנינא לא יכול היה לעצור ממנוסתו. רגליו נעשו קלות מאי פעם ואיבריו דרוכים מפני אי אלו חיצים נוספים

הדולקים
בעקבותיו.

היכן הוא?

הרריה הטרשיים

של יהודה פילסו לו דרך

בין נתיבותיהם. סירותיהם

הקוצניות שילחו לעברו זרועות חמדניות,

שיחי הלוטם הפיצו לעברו את ריחם העז וסלעים

חלקלקים נענו לדילוגיו ובהקו לעברו כסימיני דרך.

רק לאחר שעה נוספת של ריצה התמוטט על

גבי אחד הסלעים, מתעלם מהצמא העז שביקש

להלום בו, אולם מששלח את כף ידו אל עבר

השכם הנפגעת, הזדעזע ממראה המגואל בדם.

הבוקר האחרון היה לכאורה כשאר הבקרים.

תינוקות רכים הועברו לידיו בסתר, שם, בגומחת

בית עובדיה הסנדלר, הרחק מעיני הקלגסים.

הצור שבידיו עשה עבודתו נאמנה. בזה אחר זה

הועברו לידיו הרכים הנולדים, אשר נעשו בן רגע

לבני ברית עם בוראם. שליו ורדום קמעא הגיע

כל פעוט שכזה לידיו המנוסות, ובין רגע נעשה

לפקעת אדומה וצרחנית עד שהוכנס לפיו קרע

הבד הספוג ביין. עיניה של האם דמעו לנגדו

פעם אחר פעם, עד כי הוצרך להרגיעה במילים

טובות ובלחש. "כשם שנכנס לבריתו של אברהם

אבינו", נהג להוסיף, "כן ייכנס בקרוב אל בין

שערי חולדה אל פנים הקודש, במקום שייבנה

ויכונן, בטהרה".

הבהרה נצרכת:

הסיפור שלפניכם עוסק בעת מרד בר־כוסבא, הידוע כבר־כוכבא, אשר חל 65 שנה אחר חורבן בית שני. דמותו של בר־כוכבא אינה מעניינת של הסיפור, אלא אותם יהודים יראים ושלמים, הנשמעים לדברי התנאים הקדושים, אשר הנהיגו באותם שנים את האומה. כמו־כן, אין הסיפור בא להעריך את צדקת דרכו של המרד, דבר ששנוי במחלוקת ראשונים כענקים, כאשר כל צד מביא מקורות חז"ליים לסמוך עליהם את דעתו, ולא באנו להכניס את ראשנו בין ההרים. מטרת הסיפור היא להמחיש את הרוח של אותם ימים, את דבקות היהודים של אז במצוות, את כמיהתם לגאולה, את אהבתם לירושלים ולמקדש, את התיעוב שחשו כלפי השלטון הזר והתרבות הזרה אותה ניסה לכפות על עם הקודש, ואת מסירות הנפש העילאית והגבורה הבלתי־נתפסת שבה נלחמו כדי שאנו, הצאצאים של אותם גיבורים, נזכה להשאר יהודים שלמים במלוא מובן המילה, ושיבוא היום, והוא קרוב, בו יוגשם החזון, וארמון על מכונו ישב, וכל רגל זרה תסולק מהארץ.

לטפס על גבי אחד העצים ולהמתין שם עד שתכלה הרעה, לא היה מהסס לעשות זאת. אולם חושי החיה הנרדפת שבו דחקו ברגליו להמשיך ולרוץ, עד כי נעשתה הצמחייה דלילה וטרשית, ורודפיו העיקשיים חזרו להציב כנגד דמותו את נשקם.

אהה, כיצד עמדה לו הזכות להינצל מידיהם ולא להתבוסס לעיניהם בתוך שלולית הדם, כחלפתא דודו? הדוד, שאימץ אותו מאז שהתייתם, לא שפר גורלו. אסם תבואה החזיק ברשותו, אותו ביקש להסתיר מעיניהם החמדניות של הערלים. וכאשר גילוהו, למגינת ליבו, לא הסתפקו באוצרותיו. הם לא שקטו עד אשר כילו בו, כחלפתא, את זעמם.

אלא שעתה, הבין חנינא, אכן זכה חץ עיקש אחד לעשות את משימתו ולפצוע אותו כהוגן בגבו, בירכתי זרועו הימנית. ורק כאשר צנח לנוח ונשימותיו החלו להתייבב, צץ הכאב והצליף בו במלוא העוז.

לאן יפנה עתה, פצוע, נטול מים, בעל כתף מדממת? יריעת בד גסה שנותרה לו ממלאכת המילה שימשה אותו עתה לשם כריכת הכתף, אולם בטרם סיים להדק את קישוריה הכריעה אותו העייפות, והוא צנח תחתיו לשינה עמוקה ונטולת חלומות.

2

שעת בין הערביים הארגמנית ערפלה שוב את חושי.

אך לפני שעה קלה סקר שאול באהבה את האנשים שסביבו וטפח על שכמו של אי מהם הזקוק לעידוד. היו אלו חייליו. מרי נפש, שעזבו את נשותיהם וטפחם כשמשימה אחת עומדת לנגד עיניהם, והיא להכות את ראש הצפעוני הרומי ולסלקו מארץ הקודש. לפני שבועות אחדים הביא אותם הנה, אל המערות שבהרי יהודה, לאחר שנאספו בקפידה אחד אחד, וכבר אינם עוד נערים נבערים יקודי עיניים, כי אם חיילים העשויים ללא חת.

חלונות ביתו של הסנדלר הואפלו במיוחד, והקשיש טוב הלב קיבל את פני הבאים וההולכים בשקד הכרוך בתמר, במעין התנצלות שכורח הימים הטרופים מונע מבעדם לקיים ארוחה חגיגית כיד המלך.

חנינא חש רוממות רוח מיוחדת הבוקר, בידועו כי זהו יומו האחרון בכפר זה, וכבר נימולו מרבית התינוקות ולא נמנעה מהורי אחד מהם חלילה המצווה החשובה, אלא שאחד הפעוטות האחרונים עורר את חששותיו, ולא בגלל יפחותיו הנמרצות, כי אם למראה פני אביו, שלא הכרת טובה נמצאה בהן, עד כי הסתבר כי אין הוא אבי התינוק אלא זר שפרץ אל החדר וחשף את סודותיו.

אכן, חשדותיו של חנינא לא היו לחינם. ובטרם חלפה השעה, נשמעו דפיקותיהם הנמרצות של הצוררים, הם הם חיילי אדריאנוס.

"קום, המלט על נפשך!" נשמעה הפקודה מפיו של עובדיה הישיש, אך חנינא היסס. מה יהא בגורל התינוקות שטרם נימולו?

"אי, אי, חוש מהר אל החדר האחורי. שם, בפאתי הבית, תמצא חלון גבוה שנעוץ בו חבל".

מאותו הרגע הסתלק מפניו צלם האנוש שבו, והוא נעשה לחיה נרדפת שכל יעודה הוא להציל את נפשה.

השמש שילחה פסים אחרונים אל האופק שבמערב בשעה שאחז בחבל, ירד עמו אל תעלת הביבין וניסה לדדות בזחילה אל עבר היער. לרוע מזלו איתרוהו אויביו וכיוונו לעברו את חיציהם המושחזים.

שעת המרדף נדמתה לנצח. באוזניו רעמו נביחות הכלבים ושעטת סוליות סנדליהם, הם הם הקליגות, המפוזרות בעקבותיו.

לו היה עומד לרשותם לפחות סוס אחד, מזמן היה נרמס תחת רגליהם...

חנינא לא הכיר את מעבה היער. מעודו, עד כה, לא נצרך לו, ולמרבה הפלא התברר המקום כידיד טוב ופרש מעליו את כנפיו. לו יכול היה

בין השמשות, החוזרת ומתעללת בנפשו מדי ערב, אינה מניחה לו להיעשות שיכור ממזלו הטוב, גם כאן, במערות שבהר.

סוורקוס - כך הוא מכונה בפי כל - הליט ידיו על עיניו כדי שלא לחזות בגלגל החמה הצובע את הרקיע בדם. אולם כתמי הדם המשיכו לשטוף את איבריו בגלים של רעד בלתי נמנע, עד כי היה ברור לו, כי עלילת קריני לא תמה. וכי לחינם קיפחו חבריו המורדים את חייהם? וכי לשווא עלה בידם להביס את אנשי טריאנוס ולהחריב את מקדשי אליליו? אמנם מעטים היו אלו, אשר שרדו את נקמתו של הקיסר הקודם, והטובים שבהם הושלכו אל מכלאות חיות הפרא ואל מאכלת הגלדיאטורים, אולם המרד לא היה לשווא.

שפתיו שבו ולחשו: לא לשווא! כפי ידו נקמצה לכדי אגרוף. לא, נענע בראשו שוב ושוב, המרד בקירנאיקה לא היה מיותר. ובזכות הגיבורים שאסף עוד יקום ויהיה, והפעם יביא לניצחון גורף. ללא ספק.

"אדוני המפקד" קטעה הקריאה את רצף מחשבותיו, "מצאנו את האדם הזה באחת השלוחות". שני צעירים נכנסו פנימה והניחו בזהירות על גבי מצע של קש את האדם שהחזיקו, נטול ההכרה.

שאל התקרב אליו ובחן בקפידה את הפנים השרוטות ואת הכתף המדממת, שלא היה די בכריכת הבד הגסה שנכרכה ברישול מעליה כדי להועיל לה.

"מהרו והביאו את ילקוט הצמחים" קרא אל אחד מנאמניו, והלה מיהר אל פנים המערה וגרר אחריו שק פשתן, ששמני מרקחות דחוסים בו בצרורות.

אצבעותיו המיומנות של סוורקוס, אשר נאלץ לטפל בפצועים לא פעם ולא פעמיים, מיששו בירכתי התיק, עד שנמצא העשב הרצוי. אי מי הגיש לו, כלמוד נסיון, כלי חרס ובו דבש, בשעה ששאר הנוכחים הצטופפו מסביבו בסקרנות, נכונים ללמוד ממנו גם את טיבה של אמנות זו, היא אמנות הריפוי.

יום הוא מלמד אותם תכסיסי מלחמה ודורש מהם להתאמן עוד ועוד, עד שמיטיבים הם לעקם את הענפים לכדי קשתות יעילות, להכין אשפות חיצים ולחדד ראשי חיצים מברזל. אלא שכאשר מגיעה שעת בין הערביים, שבים ומציפים אותו הגעגועים, והוא נתקף בזכרונות קריני, הנושאים אותו מאן והלאה, מחוללים בנבכי נפשו ועושים בו כרצונם.

הנה היא ביתיה, אשתו הראשונה, החובקת בזרועותיה את אחד מפעוטיו ומחיכת אליו חיוך נדיר. ובתמונה אחרת מרצד לעיניו מראה קבריהם הטרי. צמודים זה לזה, האם וחמשת גוריה, אי שם במדברה רחב הידיים של לוב.

אהה, קריני קריני, כיצד נותר זכרך כפצע מדמם שאין לו ארוכה!*

שאל התיישר וריסן את רגשותיו. לא, הוא לא ירשה לו, לרגש, לנתק אותו מהמציאות, והרי הברכה שבה אל מעונו קימעה קימעה. למעט אותה רגל צולעת, מזכרת חיה למאורעות קריני, אין לו כל סיבה להתלונן. אישה לו, צעירה, בת כפר חריבא שבמחוז סוסיתא הצפונית, אצילית המרפדת את קינם בכל טוב. לאחר שזכה להציל את חייו מאסון קריני, גרר עצמו אל חמתא שביהודה והקים ביתו מחדש. אסיר תודה הוא ליודפת ולאהבתה. שתי בנות הביאה לו, וכבר מצפה היא בשלישית, בברכת פריזן שדי בה כדי לנחמו מאובדנו, אולם השעה המציקה הזו, שעת

[*] קריני, עיר בלוב - כעשרים שנה לפני פרוץ מרד בר-כוכבא, ארבעים וחמש שנה אחר חורבן הבית, פרץ מרד יהודי התפוצות באימפריה הרומית במספר מוקדים, כאשר המרכזי שבהם היה קריני. כמורכן התמרדו יהודי אלכסנדריה שבמצרים, יהודי קפריסין ויהודי מסופוטמיה, ויתכן שהמרד התפשט אף למקומות נוספים. היהודים באופן כללי היו מופלים לרעה באימפריה הרומית, ומאו חורבן הבית הוטל עליהם מס לאילל הרומי כהשפלה תחת מנחצית השקל שהיו נותנים למקדש. מעת לעת היו עימותים שונים על רקע דתי ותרבותי בין היהודים לגויים בכל רחבי האימפריה, והמרד היה שיאו של התהליך. הוא נמשך שנתיים, ובמהלכו מתו מאות אלפי אנשים משני הצדדים. בסופו של דבר המרד דוכא באכזריות, אך גם האימפריה הרומית ספגה אבדות רבות. בחו"ל מוכר מרד זה ברמזים ספורים.

שחומו של האיש גבר, נותר שאול לבדו ער, רכון
לצד הפצוע וקשוב להזיותיו.

הדברים לא היו זרים לו - גזירת המילה,
רדיפת המוהל שנתפס בשעת מעשה ופציעתו
תוך כדי בריחתו - סיפורים רבים וקשים מאלה
הגיעו כל העת לאוזניו. גם בקריני הלכו ונתחדשו
הגזירות חדשים לבקרים ותבעו קורבנות יום
ביומו. לא אחת היה שאול עד לקיומם של יהודים
חלשי אופי ששיתפו פעולה עם השלטונות
והסגירו לדיהם "עבריינים", וביניהם תלמידי
חכמים חפים מפשע ויראי שמיים. אהה, כששאול
נזכר בכך, צפה החימה ועולה בתוכו להשחית.

ושמא קיים אי מי שכזה, המצר בשעה זו את
מהלכם של מתכנני המרד...? ■

"מהרו והביאו לי כלי עם מים רתוחים" ציווה
על האחד, "ואת כלי הגחלים, בבקשה" לחש אל
האחר.

עיני הכל צפו בו בשעה שחיטא כף מברזל בין
גחלי האש, והכניס אל כלי החרס עשב בעל ריח
חרף תוך בישולו במעט הדבש.

"זההי הלענה" הרים עיניו לבסוף ובחן את
קהל צופיו, "גדלה היא בשפע באזורנו ואין כמוה
כדי לקרר את הדם ולחטא את הנגע".

לאחר שהיה שבע רצון ממראה המרקחה,
החל סועד את פצעיו של האיש. על אף היותו
נטול הכרה, ניכר כי הטיפול כרוך היה בהרבה
סבל, כיוון שפניו התעוותו והאנחה נמלטה מפיו.

ומאוחר יותר, בשעת ליל מאוחרת, בשעה

עימוד

עיצוב עימוד וסידור

ספרי קודש

מההקלדה ועד להדפסה

עימוד רב-טקסט ואינדזיין

נסיון והמלצות בשפע

052-7147590

זיכוי הרבים

חדש! ניתן לתרום לאגודת "קדושת ציון" גם באמצעות:

20,000 עור-תקים!

העלון "קדושת ציון" מופץ בכל ריכוזי היהדות החרדית בארץ וכן במקומות המרכזיים בארה"ב ב-20,000 עותקים. לפרסומות נא ליצור קשר במייל yyy7@neto.bezeqint.net

יהודים יקרים!

בני-יורק ולייקווד. העלות של הדפסת והפצת העלון בלבד עולה כעת הרבה מעל 10,000 \$ לחודש, כאשר הכותבים, המחלקים, השולחים בדואר ושאר העובדים כולם ללא יוצא מן הכלל עובדים בהתנדבות מלאה ועושים ימים כלילות למען הצלחת העלון. מלבד זאת, אנו שואפים גם להגביר את חכיפות הוצאת העלון, להוציא עלון יעודי בשפה האנגלית הן עבור תושבי התפוצות והן לאלו שכבר זכו לעלות ועדיין השפה האנגלית היא השגורה בפייהם, וכן לפעול בדרכים נוספות. כשיעטא דשמיא התחלנו להקים מערך שיעורים ברחבי הארץ, וכן מערך סיורים מיוחד בירושלים בעקבות בוני הישוב. אמנם גם פעולות אלו דורשות משאבים רבים, כידוע. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, ניתן לעזור במספר אופנים - האחד הוא להרים את תרומתכם לעניין ובכך תבורכו מהשמים! ה"ק" תתקבל בברכה מיוחדת, וכפי שתראו בפרסום כאן - ניתן לתרום גם חד-פעמית וגם בהו"ק באמצעות "קהילות" ו"נדרים פלוס", כמוגם ישירות דרך המייל של האגודה. פרט לכך, כאמור, אנו זקוקים למתנדבים בריכוזים החרדיים השונים ברחבי הארץ לחלוקת העלון. בעלי רכבים מתבקשים במיוחד להרתם לעניין. ככל שנצליח לחלק ביותר מקומות בכוחות עצמנו, כך ירד הנטל הכספי, וכן החלוקה תהיה יותר איכותית מטבע הדברים.

על-מנת לתרום, עלימנת להפיץ באזור המגורים, על-מנת לפרסם בעלון, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים היהודיים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון, ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net

כמו-כן ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להקשיב בתשומת לב ולהתיחס לכל פניה.

עלון זה מופץ בכל רחבי הריכוזים החרדיים בארץ, וכן בארה"ב. בעקבות העניין העצום שישנו בעלון והצמאון האדיר בקרב הציבור לדברי האמת בלא משוא פנים המושמעים בו, נאלצנו להרחיב את העלון שוב ושוב, באופן שיכיל די חומר עבור הקוראים הרבים והמעוניינים המתעניינים בדבר האגודה. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף הנדרש דורשת משאבים כספיים רבים. לאור העובדה שעלון "קדושת ציון" הפך לשיחת היום בריכוזים רבים של לומדי תורה ולנוכח ההכרח שכל המעוניין בכך יוכל לקבל את העלון באזור מגוריו, ולאור התנגדותם של גורמים שוליים אך רעשניים בשולי המחנה, נוכחנו כי מצד אחד, מחובתנו היא מצד אחד להשתמש בהפצה מקצועית, המגיעה לכאלף וחמש מאות בתי-כנסת כאן בארץ בלבד, ומצד שני להקים מערך הפצה יעיל ככל האפשר של אנשינו, המקבלים את העלונים לכתובתם ומפיצים אותם איש איש במקומו לפי יכולתו. זאת, מלבד ממערך שלם של חלוקה בישיבות ומערך של ח ל ו ק ה

דעת תורה

דעת תורה	דעת תורה
ציון מושפם ימיה	ציון מושפם ימיה
ספר קוב התור	ספר קוב התור
זכו ארבעה אל זכו ספר	זכו ארבעה אל זכו ספר
הזון ציון	הזון ציון